

Lärosätenas interna organisation

*Kollegialitet, demokrati och linjestyrning*¹

Johan Boberg

The Internal Organization of Higher Education Institutions. Collegiality, Democracy and Line Management

This article sketches the historical development of collegial decision-making bodies at Swedish Higher Education Institutions (HEIs) within the broader political context, showing that the development of current decision-making structures at Swedish HEIs was part of a more general trend towards democratization within government agencies. Further, it traces various kinds of impact that the deregulation of the decision-making process has had on different parts of the university system, and argues that the reforms of the last decades have resulted in a growing differentiation in governance structures and forms in the supposedly unitary system of Swedish higher education. In this historical trajectory, the notion of collegiality is transformed from collective expert governance into procedures for consultation with employees by management.

Inledning

På senare år har det kollegiala styret kommit att stå alltmer i fokus för diskussionen om de svenska lärosätena (Ahlbäck Öberg m.fl. 2016, Björck 2013, Sahlin & Eriksson-Zetterquist 2016, Sundqvist 2010, Wedlin & Pallas 2017). Till viss del har denna diskussion aktualiserats av politiska reformer som, enligt många, underminerat det kollegiala styret och med detta även utmanat

¹ Artikeln har skrivits inom ramen för forskningsprojektet *Svensk högre utbildning – Finansiering, organisering, rekrytering, utfall, 1950–2020*, som finansieras av Vetenskapsrådet (2016-04746). Jag vill särskilt tacka Shirin Ahlbäck Öberg, Mikael Börjesson, Sharon Rider och Hampus Östh Gustafsson för värdefulla synpunkter.

universitetens och högskolornas särart bland de statliga myndigheterna. Flera studier har vidare visat hur det kollegiala systemet på olika sätt kringkurits, kringgått eller avvecklats (Ahlbäck Öberg & Sundberg 2016, Engwall 2016; se även Ahlbäck Öberg och Bobergs bidrag i detta specialnummer). Inte minst har *myndighetsformen* kommit att problematiseras alltmer, som i grunden olämplig för den typ av fritt kunskapssökande som den högre utbildningen och forskningen ska utgöra (Marcusson 2005, SOU 2008:104); universitet och högskolor är inga vanliga myndigheter och bör därför inte styras som andra myndigheter.

Denna artikel tar ett historiskt grepp om denna problematik, och söker kasta nytt ljus över problemen genom att studera deras tillkomsthistoria. Den tar sin början vid den tid när universiteten nyligen hade omvandlats till myndigheter, och studerar hur det som vi idag ser som de primära kollegiala beslutsorganen – fakultetsnämnder och institutionsstyrelser – växte fram under 1970-talet. I fokus står den inneboende konflikten mellan *kollegialitet*, å ena sidan, och *demokrati*, å andra sidan. De kollegiala beslutsorganen såsom vi känner dem växte fram i en tid när förvaltningen skulle demokratiseras – och med förvaltningen även universiteten, som blivit del av den. Den vanligt förekommande sammanblandningen mellan kollegialitet och demokrati finns därmed, som vi ska se, inbyggd i systemet sedan länge. Det beslutsorgan som det funnits flest instanser av – institutionsstyrelsen – var ursprungligen ett demokratiskt organ som skulle garantera att samtliga berörda parter intressen togs i beaktande.

Den radikala förändring som det traditionella kollegiala beslutssystemet genomgick på 1970-talet kommer här att placeras i sitt politiska sammanhang, och vi ska följa hur den politiska viljan att demokratisera förvaltningen slog igenom även vid svenska lärosäten. Den demokratiska vågen skulle dock inte vara för evigt, utan vi kommer även se hur de svenska lärosätena, från 1990-talets början, sakta men säkert monterade ned såväl de demokratiska som de kollegiala beslutsorganen när vindarna vänt. Vad denna historia tydligt visar är att det sätt på vilket lärosätena styrs följer de allmänna trenderna i hur förvaltningen organiseras i stort – det tycks, från politiskt håll, finnas ringa förståelse för universitetens och högskolornas särart och särskilda behov.

Artikeln inleder med att historiskt och analytiskt utreda skillnaden mellan kollegialitet, i traditionell bemärkelse, och olika former av intern, representativ demokrati. I det andra avsnittet sätts fokus på högskolereformen 1977, och hur den samtida demokratiseringstrenden ledde till skapandet av olika former av kollektiva beslutsorgan. I det tredje avsnittet studeras de stora institutionssammanslagningar som började ske från 1990-talet och framåt, vilka delvis – från politiskt håll – motiverades med att större enheter skulle ge bättre förutsättningar för högskolans demokratiska självstyre. Det fjärde avsnittet visar hur detta istället blev startskottet för ett sakta avvecklande av de kollektiva beslutsorganen på institutionsnivån. I det femte och sista avsnittet visas hur

kollegialitet, vid slutet av denna långa utvecklingshistoria, allt oftare kommit att omvandlas från en beslutsform till ett rent samrådsförfarande.

Material och urval

Det material som denna studie bygger på kan delas in i tre huvudsakliga kategorier:

1. *Offentligt tryck*: propositioner, statliga utredningar, departementspromemorior, lagtexter och olika skrifter framtagna av statliga myndigheter.
2. *Lärosätens interna dokument*: arbetsordningar, delegationsordningar, instruktioner för nämnder, beslutsprotokoll, organisationsutredningar med mera.
3. *Dokument som beskriver lärosätenas övergripande organisationsstruktur*: universitets- och högskolekataloger, arkivbeskrivningar, personaltidningar samt arkiverade hemsidor.²

Det har i vissa fall varit nödvändigt att rådfråga administratörer, registratorer eller liknande för att fylla luckor i materialet, framförallt i relation till frågan om institutionsstyrelsernas avvecklande, där det ofta saknas explicita avvecklingsbeslut.

Studien har som ambition att analysera de statliga lärosätena i Sverige under perioden 1977–2020 (FHS inkluderas fr.o.m. 2008 då högskolan börjar lyda under högskolelagen). De två lärosäten som under perioden omvandlats till privata stiftelser (CTH och HJ) har även inkluderats i undersökningen. Bland de statliga lärosätena har de konstnärliga högskolorna utelämnats. Anledningen till detta är att de, på grund av sin ringa storlek, ofta har organiserat sig på ett sätt som avviker från det övriga högskolelandskapet, och således inte följer samma utvecklingsmönster (t.ex. har de ofta saknat institutionsstyrelser och istället haft en central nämnd som utfört motsvarande uppgifter).

Analysen arbetar med kategorier av lärosäten. Gruppen högskolor behandlas som en egen kategori, medan gruppen universitet har delats in i följande tre kategorier:

Gamla universitet: Uppsala universitet (UU), Lunds universitet (LU), Göteborgs universitet (GU), Stockholms universitet (SU), Umeå universitet (UmU) och Linköpings universitet (LiU).

Fackhögskolor: Karolinska Institutet (KI), Kungliga Tekniska högskolan (KTH), Luleå tekniska högskola/universitet (LTH/LTU), Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) och Chalmers tekniska högskola (CTH).³

² De sista ersätter i hög grad katalogerna under första hälften av 1990-talet.

³ LTH räknas till kategorin *fackhögskolor* även innan lärosätet fick universitetsstatus.

Nya universitet: Karlstads universitet (KaU), Växjö universitet (VxU), Linnéuniversitetet (LnU), Örebro universitet (OrU), Mittuniversitetet (MiU) och Malmö universitet (MaU).

I vissa fall kommer kategorierna nya universitet och högskolor att slås samman, när det faktum att högskolor omvandlas till universitet under undersökningsperioden annars stör analysen.

Kollegialitet och demokrati

Alla de ämbetsmannamyndigheter som inrättades i Sverige under 1600-talet var ursprungligen *kollegiala* organisationer, där myndighetschefen och en viss kategori tjänstemän antingen utgjorde myndigheten – kollegiet – eller var ledamöter i den (Edén 1902). I den kollegiala organisationsformen fattas beslut kollektivt och votering avgör i fall av oenighet. Denna ordning var länge dominerande inom den svenska förvaltningen, men började under 1800-talet av effektivitetsskäl successivt ersättas av enrådighetsmodellen, där myndighetschefen är direkt ansvarig för verksamheten (Sörndal 1943). Under 1900-talet levde den kollegiala modellen primärt kvar vid domstolarna samt universitet och högskolor.

Fram till mitten av 1960-talet var universiteten inga statliga myndigheter, utan fristående rättssubjekt i gränlandet mellan allmänt och enskilt, så kallade offentligrättsliga korporationer (Marcusson 1989: 261, Reuterskiöld 1914: 116 f.). Likt de äldre ämbetsverken var dock organen för universitetens självförvaltning kollegialt organiserade. Ursprungligen bildade professorerna, och med tiden de ordinarie lärarna, fakultetskollegier som var beslutande instans med långtgående självstyre (Frängsmyr 2017). Efter 1977 års högskolereform har doktorsexamen utgjort kriteriet för inträde i fakulteten (SFS 1977:263: 14 kap. 8 §).

I sin ursprungliga form bestod kollegier av detta slag endast av de tjänstemän som hade erforderlig kompetens, och kollegialitet utgjorde därmed en form av expertstyre (jfr Sahlin & Eriksson-Zetterquist 2016: 35). Som 1954 års författningsutredning påtalar växte dock ”en förnyad tillämpning av den kollegiala principen” sig stark inom statsförvaltningen under 1900-talet – när enrådighetsmodellen började frångås – närmare bestämt ”i den formen att i somliga verk en styrelse med en majoritet av utifrån hämtade personer tillsätts” (SOU 1961:21: 59). Detta var så kallade *lekmannastyrelser*.

Även om lekmannastyrelser är kollegiala i bemärkelsen att beslut fattas kollektivt, så är de av annan härkomst än de traditionella kollegierna, och utformades med bolagsstyrelsen som förlaga (Sörndal 1943: 307 ff.). När svenska staten 1904 förvärvade privatägda Nya Trollhätte kanalbolag beslutades det att verkets styrelse, sedermera Vattenfallsstyrelsen, skulle inrättas på liknande sätt som den aktiebolagsstyrelse som bolaget tidigare hade haft, och innefatta externa ledamöter

med sakkunskap och erfarenhet från relevanta områden av det privata näringslivet (SOU 1957:26: 14–25), en ordning som skulle komma att bli mönsterbildande för myndighetssektorn (Söderlind & Petersson 1988: 56 ff.). Inkluderandet av olika former av lekmän i myndigheternas beslutande organ skedde alltså ursprungligen utifrån motivet att tillföra styrelserna en annan typ av kompetens än den som återfanns bland verkens tjänstemän (se SOU 1907:2: 44).

Från 1900-talets mitt har dock sådan extern representation även motiverats utifrån en vilja att *demokratisera* förvaltningen (Rylander 1968). I ett betänkande om demokratiseringen av statsförvaltningen och de statliga bolagen som avgavs till det Socialdemokratiska arbetarpartiets (SAP) kongress 1952 kommer denna idé tydlig till uttryck:

Strävanden efter ett ökat folkligt inflytande inom den statliga förvaltningen måste slutligen ses som ett led i *den allmänna demokratiseringen*. Nya folkgrupper, som skaffat sig inflytande inom de beslutande politiska församlingarna, söker utvidga sitt inflytande även till de verkställande organen. Man kräver en demokratisk förvaltningsapparat, varmed man då avser myndigheter med direkta folkliga inslag. Man vill att reformarbetet inom förvaltningen skall bedrivas i samma anda som de beslutande församlingarna är besjälade av (SAP 1952: 32).

Betänkandet undanbeder sig beteckningen *lekmän*, som anses olämplig i sammanhanget, och talar istället om ”representanter för det allmänna medborgerliga omdömet” (ibid.: 28). Det finns en stark misstro mot ”tjänstemannaväldet” inom myndigheterna, menar man, som torde ha sin grund i ”att tjänstemännen anses representera överheten och inte folket” (ibid.: 30, 32). Inkluderandet av representanter för allmänheten sågs därmed som ett sätt att få ökad demokratisk kontroll över myndigheterna.

Det är viktigt att skilja den senare lekmanformen av kollegialitet från det ämbetsmannastyre som det ursprungligen rörde sig om. Med Reuterskiöld skulle man här kunna skilja *kollegialt* beslutsfattande från *kollektivt* beslutsfattande i en bredare bemärkelse (Reuterskiöld 1927: 66). I denna studie kommer termen *kollegialitet* att reserveras för den form där endast tjänstemän med vissa kvalifikationer räknas till kollegiet. Dessa är varken företrädare för enskilda eller grupperns intressen, utan ska bidra med den kunskap och erfarenhet som kommer med exempelvis inträdet i berörd profession (Sahlin & Eriksson-Zetterquist 2016: 35). Historiskt har den kollegiala modellen tillerkänts betydelse inom särskilt komplicerade eller kunskapskrävande beslutsområden. ”Sin raison d’être hade den framför allt”, skriver Herlitz, ”i de garantier den erbjöd för en allsidig och noggrann prövning av ärendena, som särskilt i avseende på rättsfrågor var av betydelse” (Herlitz 1948: 76). Kollektiva beslut av omdömesgilla personer ansågs mer pålitliga.

Man får inte sammanblanda den kollegiala beslutsformen i denna bemärkelse med olika former av *intern representativ demokrati*, eller vad som i materialet nedan kallas *företagsdemokrati* (jfr de Boer & Stensaker 2007). Det blir således viktigt att skilja mellan en *kollega* och en *medarbetare* – kolleger delar profession, medarbetare arbetsplats. För den demokratiska styrformen är inte professionstillhörigheten avgörande utan medarbetarskapet, eftersom den centrala frågan är om man är en del av arbetsgemenskapen. För högskolans del innebär det demokratiska förhållnings sättet ofta ett inkluderande av odisputerade lärare, studenter och annan anställd personal i beslutsprocesserna, som alla räknas till dem som är berörda av, och därför ska beredas möjlighet att ta del i, besluten.

Till skillnad från den ursprungliga kollegiala beslutsformen baseras den demokratiska på en explicit idé om att låta olika intressen eller intressegrupper brytas mot varandra i beslutsprocessen, och de två styrformerna är därmed väsensskilda (Sahlin & Eriksson-Zetterquist 2016: 35). I det betänkande till SAP som berördes ovan formuleras en sådan idé tydligt i relation till representanter för allmänheten i myndighetsstyrelser. ”Genom meningsbrytningarna mellan olika åsikter”, heter det i betänkandet, ”skall en skälig intresseavvägning komma till stånd inom styrelsen” (SAP 1952: 75).

Medan den avgörande frågan ur kollegial synvinkel blir kriterierna för inträde i kollegiet, blir frågan om *representationens omfattning* istället central för den interna representativa demokratin; det vill säga hur stor andel av platserna i de beslutande organen olika intressegrupper ska besitta. Det finns här flera tänkbara modeller: gruppernas representation kan bestämmas i förhållande till relativ storlek; samtliga grupper kan ges samma vikt, oavsett storlek; representationen kan bestämmas negativt, så att ingen grupp ges majoritet; eller, slutligen, kan en viss grupp ges majoritetsställning i det beslutande organet (jfr Ruin 1979: 158 f.).

Dessa modeller utgör olika former av *korporativ demokrati*, där grupper formerade utifrån individernas olika roller eller yrken utgör valkorporationer som utser sina ledamöter i de beslutande organen (Ruin 1974: 172). Den första modellen – som bygger på principen en person, en röst – har aldrig praktiserats vid svenska lärosäten. Däremot återfinns de övriga tre genom historien. Som vi skall se har omfattningen av de olika gruppernas representation varierat både över tid och mellan olika beslutsorgan. Vidare har, förutom *interna* intressegrupper av det slag som beskrivits ovan, även *externa* intressegrupper inkluderats i de beslutande organen, enligt modellen för lekmannastyrelser. I det senare fallet har demokrati på arbetsplatsen inte varit motivet, utan snarare en bredare demokratisering av verksamheten genom att ge samhället i stort och dess olika intressenter ett ökat inflytande över lärosätena (Ruin 1979: 170 f., Rylander 1968).

Som flera studier har visat (se bl.a. Ahlbäck Öberg och Bobergs bidrag i detta specialnummer) har balansen mellan de kollektiva beslutsformerna

(kollegiala eller demokratiska) och linjestyrningen förskjutits över tid till förmån för den senare. En sådan utveckling har skett antingen genom avvecklandet av kollektiva beslutsorgan eller genom inskränkta befogenheter för dessa (till förmån för en förstärkning av motsvarande beslutskompetens hos enskilda befattningshavare). Detta har ofta gjorts med målsättningen att öka effektiviteten och hastigheten i beslutsfattandet eller utifrån en vilja att tydliggöra förhållandet mellan befogenheter och ansvar (SOU 2015:92). Ibland är det under inflytande av styrningsmodeller importerade från näringslivet som sådan maktförskjutning skett, men man ska komma ihåg att kritiken mot kollegiala beslutsformer som långsamma och förändringsobenägna inte är något nytt utan varit återkommande sedan 1800-talets början (Sörndal 1943, Statskontoret 2014:4: 13).

De ovan beskrivna styrningsformerna har behandlats i renodlade former. Först gjordes en distinktion mellan individuellt och kollektivt beslutsfattande. Det senare fungerar som en mer generell kategori, och kan i sin tur indelas i lekmannastyrelser och kollegier. Lekmannastyrelserna kan antingen utgöra beslutsorgan som innefattar olika former av extern kompetens eller ha en samsättning baserad på demokratisk representation. På detta vis kan termen *kollegialt beslutsfattande* reserveras för den traditionella formen av expertstyre. På liknande sätt kan det individuella beslutsfattandet indelas i olika former, exempelvis genom att skilja mellan traditionell byråkratisk styrning och mer managementinfluerad linjestyrning (jfr Sahlin & Eriksson-Zetterquist 2016). Som vi ska se kommer beslutsformerna dock i praktiken till uttryck i olika hybridformer, och uppgiften blir att fastställa på vilket sätt olika aspekter samverkar i lärosätenas interna organisation och hur denna samverkan ser ut över tid.

Den moderna organisationen tar form

Flera av de grundläggande dragen i de statliga lärosätenas organisation såsom vi idag känner dem etablerades med 1977 års högskolereform. Reformarbetet hade initierats av den socialdemokratiska regeringen med tillsättandet av 1968 års utbildningsutredning (U68), men genomfördes först efter valförlusten 1976 av den borgerliga regeringen, i stor utsträckning enligt den plan som utstakats av utredningen (Lindensjö 1981).

Med reformen stadfästes en ordning där *högskolor* – som blev den allmänna termen för de högre läroanstalterna – leds av en högskolestyrelse, där fakultets- eller sektionenämnder (hädanefter fakultetsnämnder) ansvarar för forskning och forskarutbildning och där kärnverksamheten organiseras i (ämnes) institutioner ledda av institutionsstyrelser. Högskolelandskapet indelades i sex högskoleregioner, vars verksamhet planerades och samordnades av varsin regionstyrelse, och de nybildade regionala högskolorna – som skapats ur de

tidigare universitetsfilialerna – knöts till universitetens fakulteter, vars fakultetsnämnder ansvarade för ett vetenskapsområde inom regionen (Agevall & Olofsson 2019). Efter reformen utgjorde de statliga lärosätena närmast separata underenheter inom staten som en enda stor byråkrati (jfr Brunsson & Sahlin-Andersson 1998: 63, Ahrne 1998: 135).⁴

1977 ÅRS HÖGSKOLEREFORM

Enligt 1964 års universitetsstadga bestod fakultetskollegiet, som beslutande organ, av samtliga ordinarie lärare vid fakulteten, ledda av dekanus som var professor vid fakulteten (SFS 1964:461: 3 kap. 35, 37 §§). Beslut fattades i plenum, även om många fakulteter redan vid denna tid blivit för stora ”för att kunna fungera som arbetande organ” (UKÄ 1971: 28).

Med 1977 års reform fick lärosätena istället en *representativ* styrform, med fakultetsnämnden som det huvudsakliga beslutande organet på fakultetsnivå. Fakultetsnämnder hade visserligen funnits även tidigare, men var då beredande organ till fakultetskollegiet. Delegation till nämnd eller dekanus kunde visserligen förekomma, men sågs som ett undantag att tillämpa vid mindre viktiga och rutinartade ärenden (SOU 1963:9: 463 ff.). 1977 fick fakultetskollegiet istället rollen som valkorporation och utsåg en majoritet av ledamöterna i nämnden, men även representanter för studenterna och övriga anställda bereddes plats i beslutsorganet. Hädanefter kunde nämnden, i omvänd ordning, vid behov delegera frågor till kollegiet, som annars endast hade ansvar för ett fåtal frågor (t.ex. utseende av hedersdoktorer) (SFS 1977:263: 14 kap.).

Med reformen likställdes, i formell mening, all eftergymnasial utbildning och inrymdes i begreppet *högskolan*. Grundutbildningen organiserades i linjer indelade i fem yrkessektorer, vilket blev den nya organisationsprincipen för utbildningen (Westling m.fl. 1997: 67). Linjenämnder, med ansvar för en eller flera sådana utbildningslinjer, infördes på mellannivå i organisationen, i vilka även externa representanter för berörda samhällssektorer tog plats, för att understödja utbildningarnas arbetsmarknadskoppling. Reformen genomdrev därmed en organisatorisk bodelning mellan forskning och forskarutbildning, å ena sidan, och grundutbildning, å andra sidan, genom att ansvaret fördelades över olika nämnder.

På den högsta nivån inrättades regionstyrelser med en extern majoritet av ledamöter för så kallade allmänna intressen, och universitetens konsistorier, som tidigare enbart hade bestått av interna ledamöter, ersattes med högskolestyrelser som nu skulle rymma representanter för såväl allmänna intressen som anställda och studenter (SFS 1977:218: 18 §; jfr SFS 1964:461: 2 kap. 10 §). Ursprungligen utgjorde de interna företrädarna två tredjedelar av styrelsens

4 Trenden de senaste decennierna har otvivelaktigt gått i motsatt riktning, och universitet och högskolor har alltmer omstöpts till vad Brunsson och Sahlin-Andersson (1998) kallar ”fullvärdiga organisationer”.

ledamöter, varav hälften var lärare; i och med regionstyrelsernas avvecklande 1988 infördes dock det system med extern styrelsemajoritet som består än idag (Ahlbäck Öberg & Sundberg 2016: 51–62, Engwall 2016).

På liknande sätt som på övriga nivåer i organisationen, fick även institutionerna representativa beslutsorgan – institutionsstyrelser – istället för det tidigare systemet med prefekter och institutionskollegier (för den tidigare ordningen, se SFS 1964:461: 3 kap. 55, 57 §§). Det var dock fortfarande möjligt för högskolestyrelsen att – om de berörda vid institutionen så begärde – för ett år i taget besluta att en institution enbart skulle ledas av en prefekt (SFS 1977:263: 15 kap. 6, 11 §§).

Denna genomgripande omstöpning av lärosätenas interna organisation beskrevs av U68 som del av en bredare demokratiseringssträvan, där såväl lekmanrepresentation i myndighetsstyrelser som företagsdemokratiska försöksverksamheter pekades ut som samtida tendenser i samma riktning (SOU 1973:2: 472). Som utredningen betonade kommer två olika aspekter av demokratibegreppet till uttryck i denna utveckling: ett ökat inflytande för såväl *externa* som *interna* intressegrupper (ibid.: 645). Med denna nära koppling mellan ”demokratiseringen” av de svenska lärosätena och inkluderingen av allmänna intressen, står Sverige ut i jämförelse med de övriga nordiska länderna (se Kyvik & Ødegård 1990: kap. 3). På ett mer generellt plan är dock denna strävan efter att demokratisera de högre utbildningsinstitutionerna en tydlig del av en bredare internationell trend (se t.ex. Daalder & Shils 1982, De Boer & Stensaker 2007).

Vad vi idag känner som det kollegiala systemet vid de svenska lärosätena, med sina två huvudsakliga organisatoriska uttryck – fakultetsnämnder och institutionsstyrelser – har sitt ursprung i 1977 års reform. Det finns dock en spänning inbyggd i denna organisation, mellan en *kollegial* besluts- och organisationsprincip och en *demokratisk*. Som 1955 års universitetsutredning formulerar det är det ”avgörande syftet med den kollegiala behandlingen av de vetenskapliga bedömningsfrågorna [...] att bedömningarna skall göras av ett kollegium sammansatt av forskare inom vetenskaper, vilka i avseende på metodik och problemställningar är besläktade” (SOU 1963:9: 103). Det är genom denna närhet i vetenskaplig expertis som det finns möjlighet ”till kollegial övertalning” genom argumentation på grundval av delad vetenskaplig sakkunskap (ibid.: 456). Kollegialitet i denna mer ursprungliga mening är alltså en form av expertstyre.

Behovet av sakkunskap slog högskolereformen vakt om genom att föreskriva att en majoritet av ledamöterna i fakultetsnämnderna skulle vara disputerade lärare. Institutionsstyrelserna – liksom högskolestyrelserna samt de numera avvecklade regionstyrelserna (1988) och linjenämnderna (1993) – hör dock historiskt sett hemma i ett annat tankemässigt sammanhang, och är uttryck

för en vilja till demokratisering. För att fullt ut förstå högskolereformen måste vi därför återvända till detta sammanhang.

DEMOKRATISERINGEN AV HÖGSKOLAN

Den svenska socialdemokratin höll sig traditionellt med ett sammansatt demokratibegrepp, och förstod införandet av allmän och lika rösträtt som enbart ett första steg i riktning mot en mer genomgripande demokratisering av samhället. För att markera att någon fullskalig demokrati inte förelåg trots framstegen i rösträttsfrågan skilde man tidigt mellan tre former av demokrati: *politisk*, *ekonomisk* och *industriell demokrati* (Friberg 2012). Medan den ekonomiska demokratin ofta sammankopplades med en mer jämlik fördelning av ägandet och den ekonomiska makten i samhället, avsåg den industriella demokratin frågan om arbetarnas inflytande över sina arbetsvillkor (ibid.: 108, 123).

Frågan om medbestämmande på arbetsplatsen hade aktualiserats redan efter första världskriget (Lundh 1987), då exempelvis socialdemokraten Ernst Wigforss (1922) bok *Industriell demokrati* gavs ut och SAP lät tillsätta Kommittén för industriell demokrati. Frågan återkom i en andra våg efter andra världskrigets slut, och sedan med full kraft under 1960- och 1970-talen, med bland annat införandet av medbestämmandelagen 1976 som följd (Hedin 2019, Kjellberg 1981). Strävandet efter ekonomisk demokrati skulle i sin tur kunna sägas kulminera med inrättandet av löntagarfonderna 1983, för att sedan gå på reträtt efter en tid (Viktorov 2006).

Under 1960- och 1970-talens intensifierade debatt om medinflytande och medbestämmande i näringslivet talade man om *företagsdemokrati* istället för industriell demokrati. Krav på företagsdemokrati drevs från tidigt 1960-tal starkt av Landsorganisationen (LO), och blev mot decenniets slut del av socialdemokraternas politik (Kjellberg 1981, Kärrylä 2019, Ruin 1974). En rad initiativ till olika former av försöksverksamhet med företagsdemokrati togs de kommande åren. 1968 tillsattes Delegationen för försöksverksamhet med företagsdemokrati i de statliga aktiebolagen.⁵ I kommittédirektiven kan man läsa:

Under senare tid har frågan om ett mer demokratiskt produktionsliv kommit att tillmätas allt större betydelse och dess lösning utgör nu ett av de viktigaste målen för den vidareutveckling av samhällets demokratisering som måste komma till stånd. Det gäller att vidga den enskilda människans möjligheter till inflytande i frågor som är väsentliga för henne. [...] Företagsdemokratin avser de anställdas möjlighet att påverka det egna företags allmänna politik och de förhållanden som råder på den egna arbetsplatsen (Dir. Fi 1968:64: 269).

5 Detta initiativ knöts explicit tillbaka till Wigforss idéer om industriell demokrati (se DEFF 1971a: 6).

Genom både omfattningen av och diversiteten inom den statliga företagssektorn, menade man att det fanns goda möjligheter för att försöksverksamheten skulle kunna ”ge vägledning för en fördjupad företagsdemokrati inom det svenska näringslivet i dess helhet” (ibid.: 271). Året efter vidgades försöksverksamheten till den statliga förvaltningen, genom tillsättandet av Delegationen för förvaltningsdemokrati (DEFF), och senare även till den kommunala förvaltningen (SOU 1975:1: kap. 2).

Inom universitetssektorn tog Universitetskanslersämbetet (UKÄ) initiativ till motsvarande försöksverksamhet genom att den 12 juni 1968 lämna in en anhållan till regeringen om att få bedriva försöksverksamhet med nya samarbetsformer mellan studenter, lärare och övrig personal (FNYS). Till skillnad från liknande tendenser internationellt (se t.ex. Daalder & Shils 1982) var det i Sverige myndigheterna som tog det första steget, inte studenterna, även om de senare snabbt slöt upp bakom verksamheten (Josefsson 1996: 73). Enligt UKÄ:s mening var försöksverksamheten vid universiteten ”inte något unikt utan uttryck för generella strävanden och tendenser när det gäller individernas möjligheter att påverka sin arbetssituation” (UKÄ 1971: 11). FNYS var en del av den bredare demokratiseringstrenden.

När de företagsdemokratiska principerna överfördes till universitetssektorn talade man om *universitetsdemokrati*. UKÄ förklarade förhållandet på så vis att företagsdemokrati innebär att

arbetstagarna ges inflytande över frågor som rör planering och utförandet av verksamheten inom företaget. [...] Inom den offentliga sektorn av samhället motsvaras företagsdemokratin av vad som brukar benämnas förvaltningsdemokrati. [...] Universitetsdemokratin och den försöksverksamhet som pågår inom universitetsområdet är ett uttryck för sådana förvaltningsdemokratiska strävanden (UKÄ 1973: 5).

Genom FNYS fick studenter och övriga anställda representation i universitetens konsistorier, fakultetsnämnder och på institutionsnivå genom skapandet av institutionsstyrelser. UKÄ beskrev omväxlande denna utveckling som införandet av ”universitetsdemokrati” och som ett överförande av beslutsrätt från exempelvis prefekten till ett ”kollegialt organ” på institutionsnivå (se t.ex. UKÄ 1971: 17). Redan vid skissbordet för det som skulle komma att bli de svenska lärosätenas moderna organisation fanns således ett likställande av demokrati och kollegialitet. Beslutsprincipen som utformas är *kollegial* i bemärkelsen att beslut fattas kollektivt. Det rör sig dock inte om en kollegial ordning i den striktare bemärkelse som avgränsats i detta arbete, utan vi har att göra med en *korporativ* form av representativ demokrati (Ruin 1974). De som bjuds in att delta i den företagsdemokratiska ordningen betraktas som olika

”intressegrupper” som ska samverka och komplettera varandra med synpunkter utifrån respektive grupps perspektiv och intressen (se t.ex. DEFF 1971b: 6).

I fakultetsnämnderna gjordes en avvägning mellan kollegialitet och demokrati genom applicerandet av en *majoritetsprincip*, på så vis att de disputerade lärarna utgjorde merparten av ledamöterna. Som riktmärke för institutionsstyrelsernas sammansättning förordade UKÄ dock att företrädarna för lärare och assistenter skulle vara lika många som de för studenterna, medan den tekniska och administrativa personalen skulle ges representation i förhållande till sin relativa storlek. Utgångspunkten när man fastställer beslutsorganens storlek bör vara, skrev man, ”att det skall finnas utrymme för en rimlig återspeglning av de intressen och verksamhetsgrenar som finns inom institutionen eller gruppen” (UKÄ 1971: 20). Här gäller en *anti-majoritetsprincip*, ingen grupp bör tillåtas att dominera.

Ur denna försöksverksamhet föddes, med 1977 års reform, de moderna fakultetsnämnderna och institutionsstyrelserna, som båda tillämpade former av *korporativ* representation, där olika kategorier av verksamma utser sina företrädare, om än med varierande styrkeförhållanden beroende på typ av beslutsområde. Historiskt skiljer sig dock institutionsstyrelserna fundamentalt från fakultetsnämnderna. Medan ledamöter med vetenskaplig kompetens hade majoritet i de senare, har det aldrig funnits någon motsvarande ordning i institutionsstyrelserna, så länge de varit författningsmässigt reglerade. Utöver prefekt, som var självskriven ledamot och ordförande i institutionsstyrelsen, utsågs ledamöter genom val i berörda valkorporationer, och principen var att ingen valkorporation ska få ”välja mer än hälften av det antal ledamöter som skall utses genom val” (SFS 1977:263: 15 kap. 15 §). I propositionen förtydligas det att ”ingen av de tre grupperna lärare, övriga anställda och studerande ensam skall ha majoritet” (prop. 1975:9: 523). Det är tydligt att lärarna här betraktas som en *intressegrupp* bland andra och inte som avgörande för att upprätthålla de akademiska värden som är centrala för verksamheten.

Om vi således följer Sahlin och Eriksson-Zetterquist (2016: 35) i att deltagarna i det kollegiala samtalet ”idealt inte [representerar] enskilda intressen eller intressegrupper, utan kunskap och erfarenhet” samt att vi således måste ”skilja kollegialiteten från medbestämmande och intern representativ demokrati”, bör vi dra slutsatsen att institutionsstyrelser, så länge de varit reglerade i lag, aldrig varit kollegiala organ. De har istället varit uttryck för en form av korporativ interndemokrati.

Storinstitutionernas tid

Den organisatoriska form som högskolelandskapet gavs 1977 blev dock tidigt föremål för kritik. Systemet ansågs av många vara byråkratiskt stelbent och alltför enhetligt för att passa de vitt skilda behov som fanns inom sektorn. När

socialdemokraterna 1982 åter kom till makten, inleddes en översyn av högskolans organisation som var motiverad, dels utifrån de problem som uppdragats åren efter reformen, dels utifrån de ”skärpta krav på ett rationellt utnyttjande av resurserna för den offentliga verksamheten” som det försämrade ekonomiska läget krävde; en situation som dessutom kunde ”väntas råda under överskådlig tid” (DsU 1983:6: 1, 14; jfr Konnander 2008: 22 f.).⁶

Departementspromemorian som översynen resulterade i bedömde att den organisatoriska ordning som föreskrevs av högskolelagen var ”alltför uniform” för att vara ändamålsenlig för sektorn som helhet och att den ”framtingar ett alltför flitigt sammanträdande” som ibland innebär ”att samma frågor behandlas på flera nivåer i den lokala organisationen” (DsU 1983:6: 15). Som ett resultat av detta presenterades 1983 regeringens proposition ”om vissa högskoleorganisatoriska frågor” där högskolestyrelserna gavs utökade befogenheter att besluta om den interna organisationen. Bland annat skulle flera fakulteter eller sektioner kunna lyda under samma nämnd, och det blev möjligt att förena de uppgifter som legat på fakultets- och linjenämnder i gemensamma forsknings- och utbildningsnämnder (prop. 1983/84:52). Vid universitetet skulle de senare komma att kallas *fakultetsstyrelser* (jfr KI 1990: 78).

Departementspromemorian berörde institutionsnivån endast i korthet, eftersom den inte ansågs kräva några omfattande regelförändringar. Emellertid underströks det att det redan fanns möjlighet ”att genom rationaliseringar i institutionsorganisationen åstadkomma ett effektivare resursutnyttjande”. Högskolestyrelserna uppmanades därför att ägna den lokala institutionsindelningen uppmärksamhet. Sammanslagningar kan ge såväl ”betydande effektivitetsvinster” som ”en mera gynnsam vetenskaplig miljö” (DsU 1983:6: 26). Regeringen knöt an till detta resonemang i propositionen och konstaterade att inga formella ändringar visserligen krävdes på institutionsnivå, men underströk vikten av att ägna institutionsindelningen eftertanke:

Högskolestyrelsen har bl.a. ett ansvar för att institutionsindelningen blir sådan att goda betingelser för utbildning och forskning främjas. Alltför små institutioner kan innebära en mindre gynnsam vetenskaplig miljö. De kan också innebära att den samlade administrativa bördan på lärare och forskare blir onödigt stor (prop. 1983/84:52: 16).

Vid denna tid utgjorde detta enbart en uppmaning till översyn, och utbildningsminister Lena Hjelm-Wallén (S) varnade samtidigt för att man inte ska låta högskolans ”demokratiska organisation” ifrågasättas under byråkratikritikens täckmantel: ”Det är inte alltid byråkrati att sammanträda” (SvD 1982).

6 Den institutionella organisationen hade då redan utretts vid ett flertal tillfällen (se DsU 1983:6: 12).

90-TALSKRISEN OCH STORINSTITUTIONERNA

I takt med att det ekonomiska läget blev sämre skulle dock institutionsnivån åter bli föremål för regeringens intresse. Efter regeringskrisen i februari 1990 avlöstes regeringen Carlsson I av Carlsson II och Allan Larsson (S), tidigare generaldirektör för Arbetsmarknadsstyrelsen, ersatte Kjell Olof Feldt (S) som finansminister. Under året förvärrades det ekonomiska läget ytterligare, och den 26 oktober 1990 presenterades ett andra krispaket, vilket framhöll nödvändigheten av att minska de statliga utgifterna och ”ställa om den statliga administrationen från utgiftsexpansion till resultatorientering” (skr. 1990/91:50: 11).

Redan tidigare hade det skett en omläggning av den statliga styrningen från regel- till mål- och resultatstyrning (Dahlqvist, Eriksson & Fritzell 2019, Mellbourn 1986). Denna kurs hade utstakats av den socialdemokratiska regeringen i 1988 års kompletteringsproposition (prop. 1987/88:150: bil. 1, 68 f.). För högskolans del innebar den nya styrningen bland annat införandet av treåriga budgetramar från och med budgetåret 1990/91, att medel för grundutbildningen skulle tilldelas genom ett samlat anslag per högskola från och med 1993/94 samt att medel för forskning och forskarutbildning skulle tilldelas fakultetsvis. Från och med budgetåret 1993/94 avsågs även en övergång till ramanslag att ske (prop. 1988/89:65).

Till följd av införandet av resultatorienterad styrning i kombination med de avregleringar, regelförenklningar och den decentralisering som genomförts under 1980-talet ansåg regeringen att det fanns ”goda förutsättningar för en omställning och bantning av den statliga administrationen utan att detta behöver innebära sämre resultat av verksamheten” (skr. 1990/91:50: 11). I krispaketet annonserades det så kallade Administrationsprogrammet, där den statliga administrationen under budgetåren 1991/92–1993/94, genom strukturförändringar och produktivitetssökningar, skulle reduceras med tio procent (ibid.: 12, Statskontoret 1994:5: kap. 4). Avsikten var att utsätta den statliga sektorn för vad produktivetsdelegationen – som finansminister Larsson hade lett fram till tillträdet som minister – skulle komma att kalla *omvandlingstryck* (SOU 1991:82, Erixon 1991; jfr även Gustavssons bidrag i detta specialnummer).

Den underliggande tanken var att organisationer och företag inte har någon inneboende drivkraft till produktivitetssökningar, utan att sådana sker först under inverkan av externa tvingande faktorer. Till följd av den offentliga sektorns monopolställning fanns i regel ingen motsvarighet till marknadens konkurrens som drivkraft för produktivitetssökning. Genom ålagda nedskärningar skulle sektorn istället tvingas att genomföra de rationaliseringar som regeringen ansåg det finnas utrymme för (i och med omläggningen av den statliga styrningen).

Administrationsprogrammet berördes endast översiktligt i 1991 års budgetproposition (prop. 1990/91:100: bil. 1, 32 ff.), och framlades istället i efterföljande kompletteringsproposition (prop. 1990/91:150). För högre

utbildning och forskning presenterades ett sammanlagt spararbeting på 58 mnkr över treårsperioden. För sektorn som helhet omfattade detta bland annat en omstötning av Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) till huvudsakligen en utvärderings- och uppföljningsorganisation, ett avskaffande av systemet med centralt fastställda utbildningslinjer samt – vilket vi ska fokusera på här – institutionssammanslagningar. För högskolornas del skulle nedskärningarna till största del genomföras vid treårsperiodens slut, budgetåret 1993/94 (ibid.: bil. II:7, 66).

Regeringen konstaterade att högskolornas självförvaltning medför betydande kostnader och att det ofta framförs klagomål ”från lärare och forskare på ’för mycket sammanträdande’” samt att administrationen är för tidskrävande (ibid.: bil. II:7, 74). Störst till omfattningen var institutionernas självförvaltning, och propositionen betonade att många institutioner är mycket små.⁷ Regeringen såg såväl ekonomiska som forsknings- och undervisningsmässiga fördelar med större arbetsenheter, och menade vidare att:

Demokratiska former för självförvaltning förutsätter också en viss omfattning på verksamheten för att bli meningsfulla. Att institutionsstyrelser inte kunnat fungera eller ansetts rimliga i alltför små sammanhang framgår av att många av dagens institutioner leds enbart av en prefekt. Härigenom riskerar såväl anställda som studerande att förlora möjligheter till insyn och påverkan. Samtidigt kan heller inte besluten fattas utifrån gemensamma erfarenheter och kunskaper hos de direkt berörda, vilket måste vara en kärnpunkt i högskolans självförvaltning (ibid.).

Regeringen ansåg dock inte att institutionernas storlek bör regleras i lag, utan överlät även fortsättningsvis beslutet till högskolestyrelserna. Samtidigt inskräpte man att:

Det är dock nödvändigt att universitet och högskolor ser över den institutionella organisationen i syfte att åstadkomma *betydligt större, mer slagkraftiga och stimulerande arbetsmiljöer*. Samtidigt måste de anställda och de studerande ges de möjligheter att kunna påverka de egna arbetsförhållandena, som är centrala för självförvaltningen. Organisationen inom högskoleenheterna måste därför utformas så att institutionsstyrelser kan fungera på ett meningsfullt sätt. *Ingen institution bör framdeles ledas enbart av en prefekt* (ibid.: 75, min kurs.).

Regeringen såg alltså akademiska, demokratiska och ekonomiska vinster med institutionssammanslagningar, och bedömde att lejonparten av de ålagda

7 Vid mer än 80% av landets institutioner fanns det vid denna tid färre än 20 forskare eller lärare.

besparingarna skulle kunna "komma till stånd genom att högskoleenheterna internt organiserar sig på ett effektivare sätt" (ibid.).

Problemet med små institutioner pekades ut som särskilt stort inom de medicinska och tekniska fakulteterna samt inom delar av de humanistiska. Eftersom det är inom dessa områden som rationaliseringsutrymmet är som störst bör också "de anslagsminskningar som skall göras, fördelas mellan verksamhetsområden och högskoleenheter med beaktande av hur den institutionella organisationen i dag ser ut" (ibid.: 76). Det vill säga regeringen överlåter till lärosätetsledningarna att besluta om storleken på institutionerna, men utlovar större nedskärningar där enheterna är små. Principen för omvandlingstryckets fördelning var därmed fastställd.

Lärosätena hörde vad som sades och 1990-talet skulle, av flera skäl, komma att bli storinstitutionernas tidevarv. Vid vårterminens slut 1991 diskuterade exempelvis högskolestyrelsen vid Högskolan i Karlstad kompletteringspropositionen, men bedömde att nedskärningskravet skulle slå mindre hårt mot den egna högskolan, eftersom den expanderat så kraftigt de föregående åren att institutionsstorleken inte torde vara ett problem (HKa 1991: 15). Vid Lunds universitet såg man mer allvarligt på situationen. I den förvaltningsutredning som initierats under våren 1990 lyfte man fram det annonserade besparingskravet och konstaterar att lärosätets institutioner "sannolikt [är] något mindre än riksgenomsnittet" och att det därför är "angeläget att nu få till stånd en [...] översyn av institutionsnivån" (LU 1991: 3). Vägledande för denna omvandlingsprocess bör "vara det rationaliseringsarbete som måste ske till följd av de aviserade förslagen i regeringens kompletteringsproposition i april om minskning av administrationskostnader med tio procent" (ibid.: 4). Detta blev startskottet för en strävan efter att skapa större, flexibla och mer rationellt organiserade institutioner vid Lunds universitet (Melander 2006: 189 ff.).

På liknande sätt hänvisade Karolinska Institutets organisationsutredning från början av 1990-talet till kompletteringspropositionen: "Ett viktigt inslag i det förnyelsearbete som staten inlett inom högskoleområdet är kravet på översyn av den institutionella organisationen 'i syfte att åstadkomma större, mer slagkraftiga och stimulerande arbetsmiljöer'. [...] De administrativa besparingskrav staten lägger ut på högskolorna är relaterade till antalet institutioner" (KI 1991: 4). Författarna konstaterade att dessa nedskärningar troligtvis bara är början. Även Uppsala universitets konsistorium beslutade med anledning av kompletteringspropositionen att uppdra åt fakultets- och sektionsstyrelserna att tillsammans med institutionerna utreda institutionssammanslagningar (UU 1991).

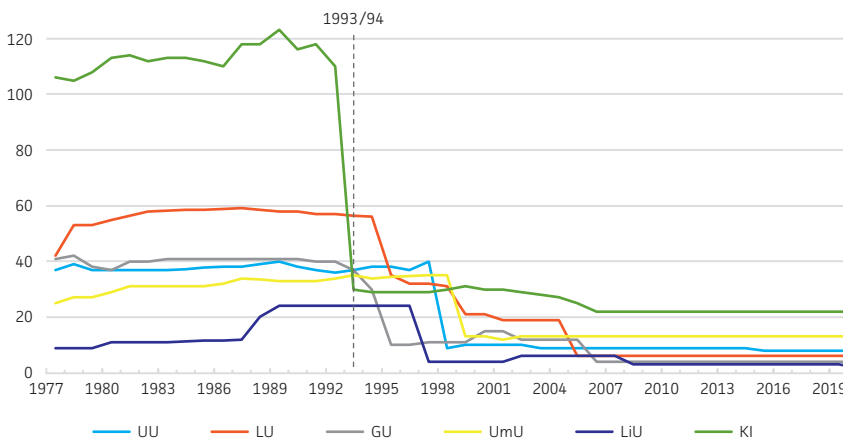
Det fanns emellertid flera faktorer som samverkade i denna riktning. Många lärosäten hade redan påbörjat ett arbete av detta slag till följd av den generella omläggningen till mål- och resultatstyrning. Inom ramen för det av UHÄ drivna STAR-projektet (se UHÄ 1990) samverkade flera lärosäten kring utformandet

av nya administrativa arbetssätt. Under 1980- och 1990-talen genomfördes inte enbart en decentralisering från de centrala myndigheterna till de enskilda lärosätena, utan även en omfattande decentralisering inom de senare. Lärosätena fick större ansvar och befogenheter, och mycket av detta nyvunna handlingsutrymme vidareförmedlades internt. Ansvar för såväl ekonomi som personal decentraliserades till institutionerna, vilket medförde ökade krav på uppföljning och utvärdering. Sammantaget krävde detta större administrativ kapacitet och bättre ledningsförmåga på institutionsnivå, vilket motiverade sammanslagningar till större enheter.

DET INSTITUTIONELLA LANDSKAPETS UTVECKLING

Så vad hände? I figur 1 beskrivs utvecklingen vid landets medicinska fakulteter under tidsperioden 1977 till 2020. Vi ser hur antalet institutioner ökar från periodens början och under det kommande femton åren. Som mest fanns det, år 1989, vid de medicinska fakulteterna 319 institutioner (eller motsv.); år 2020 var antalet nere på 55. Vid hälften av lärosätena är antalet idag runt tio procent av vad det som mest varit. Den mest dramatiska nedgången, i absoluta tal, återfinns vid Karolinska Institutet, som i ett kast gick från 110 till 30 medicinska institutioner 1 juli 1993. Vid övriga lärosäten ser vi viss förskjutning i tid, men i samtliga fall en kraftig och momentan neddragning av antalet institutioner, med undantag för Lunds universitet, vars sammanslagningar skett mer etappvis.

Figur 1. Antal institutioner/motsv. per medicinsk fakultet, 1977–2020

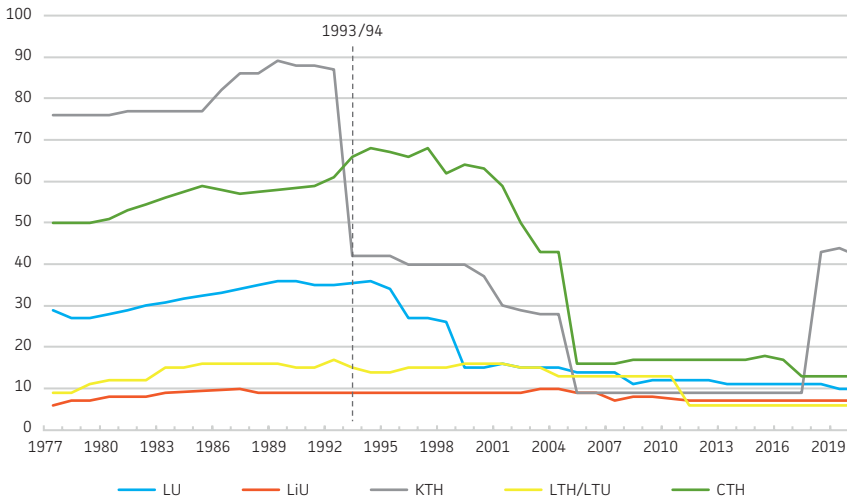

Källa: Se bilaga 1, tabell 1.

Vid de tekniska fakulteterna, som också pekades ut som problemområden i propositionen, ser vi en delvis likartad utveckling (se figur 2). Inom detta område har de stora sammanslagningarna skett vid de två renodlade tekniska högskolorna, även om antalet institutioner vid Kungl. Tekniska högskolan på

senare år åter vänt uppåt.⁸ Som mest fanns det, år 1992, vid de sex tekniska fakulteterna 209 institutioner (eller motsv.). Idag är antalet 78 (men var som minst 46). Utvecklingen är mer gradvis än vid de medicinska fakulteterna, och inte heller har nedgången varit lika kraftig. För merparten av fakulteterna ligger antalet på mellan en tredjedel och hälften av vad det varit som mest.

Figur 2. Antal institutioner/motsv. per teknisk fakultet, 1977–2020

Kommentar: För LTH/LTU inkluderas samtliga lärosätets institutioner.

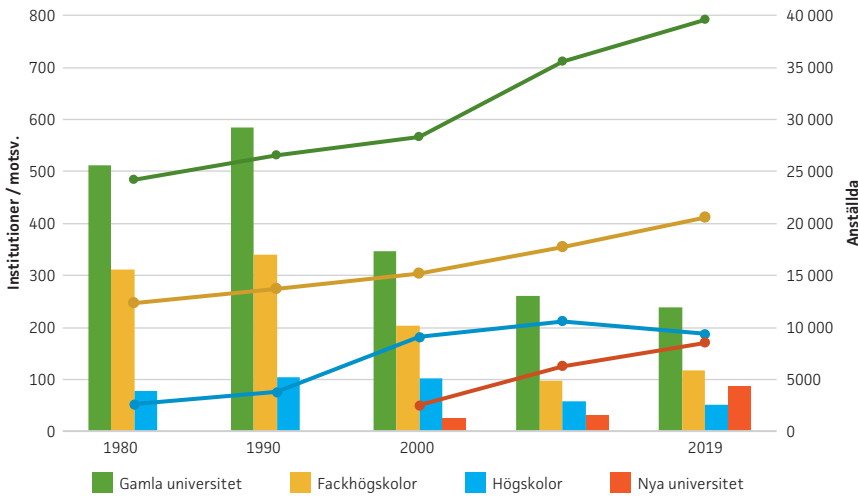
Källa: Se bilaga 1, tabell 2.

Utan att gå in på detaljerna i denna process kan man konstatera att högskolesystemet som helhet har genomgått omfattande strukturförändringar sedan 1990-talets början. Arbetsenheterna har vuxit kraftigt i storlek och minskat betydligt i antal.

Det saknas historisk statistik över antalet anställda per institution vid svenska lärosäten. Om man dock som ett trubbigt instrument jämför antalet anställda vid lärosätena med antalet arbetsenheter (institutioner eller motsv.), kan man emellertid få en uppfattning om utvecklingstendenserna i systemet. Dessa gestaltas i figur 3, som beskriver utvecklingen inom fyra fraktioner av det svenska högskolelandskapet. Mellan 1980 och 1990 följer ökningen av antalet institutioner ökningen av anställda tämligen väl. Därefter ser vi en kraftig utveckling mot större arbetsenheter inom alla delar av högskolelandskapet.

8 KTH:s s.k. skolor behandlas här som motsvarande storinstitutioner under den period när de är indelade i avdelningar, men inte när de senare indelas i institutioner.

Figur 3. Antal institutioner/motsv. och anställda vid fyra kategorier av lärosäten

Kommentar: Totalt antal institutioner/motsv. (staplar) och totalt antal hel- och deltidsanställda (linjer) vid fyra kategorier av lärosäten.

Källa: Se bilaga 1, tabell 3 och 4.

NYA ARBETSENHETER

Eftersom *institutionen* som basenhet vid svenska lärosäten avreglerades med 1993 års högskolereform, är det dock svårt att studera utvecklingstendenser av detta slag. Som organisatorisk basenhet har institutionen en historia som sträcker sig tillbaka till 1940-talet, men reglerades i lag först på 1960-talet (Fredriksson 1990). Trots att regleringen sedan 30 år försvunnit, har institutionen kommit att förbli den dominerande organisationsformen vid svenska lärosäten (även om det blivit mer oklart vad det innebär att vara en institution).

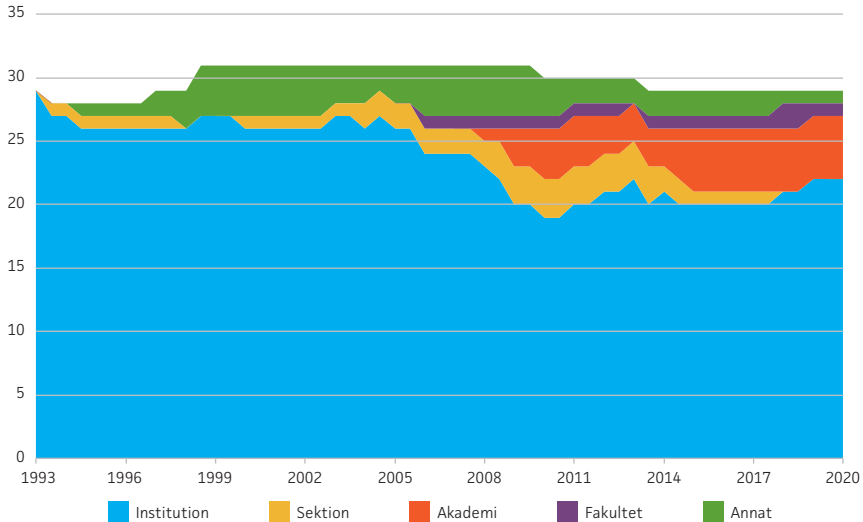
Sedan 1990-talet har institutionerna dock fått en rad olika konkurrenter: *akademier*, *fakulteter* (som operativa enheter), *sektioner*, *skolor* och så vidare (se figur 4). Experimenterandet med alternativa organisationsformer är något som nästintill uteslutande varit förbehållet högskolor och nya universitet (undantaget KTH som 2005 organiserade sig i s.k. *skolor*). Gemensamt för sådana alternativ⁹ till den klassiska institutionen är att de genomgående innebär ett reducerande av antalet basenheter, i de flesta fall ungefär en halvering.¹⁰ Och omvänt, en återgång till en institutionsorganisation (vilket skett i hälften av fallen) innebär en ökning av antalet arbetsenheter. Sökandet efter alternativ till institutionen har således, i det yngre skiktet av det svenska högskolelandskapet,

9 Om vi avgränsar oss till de fall där en ny organisation givits lärosätet som helhet, det vill säga räknar bort SLU och MaH/MaU där olika delar av lärosätena ibland organiserats på olika vis.

10 Det enda undantaget är när HDA gick från tre institutioner till tre sektioner 1993.

varit del av en strävan mot vad regeringen ovan kallade ”större, mer slagkraftiga” arbetsenheter. Del i denna utveckling har även varit, som vi ska se nedan, en centralisering av det kollegiala styret, för i nästan samtliga fall innebär utvecklingen av institutionerna också en utveckling av det kollegiala (eller demokratiska) styret på samma nivå.¹¹

Figur 4. Lärosätenas interna organisation, 1993–2020

Kommentar: Fältet beskriver antalet lärosäten vars interna organisation är uppbyggd av: institutioner, sektioner, akademier, fakulteter och annan typ av arbetsenhet. Kategorin *institution* tillåter vissa avvikelser inom enskilda delar av lärosätet i fråga. Kategorin *annat* innefattar: avdelningar, fackhögskolor (som del av högskola), profil- och utvecklingsområden samt skolor. *Fakultet* avser de fall där fakulteten själv fungerar som operativ enhet.

Källa: Se bilaga 1, tabell 5.

Akademien har idag utkristalliserats som det huvudsakliga alternativet till institutionen. Föregångaren är närmast den internationella beteckningen *school*. Akademier är idag uteslutande en företeelse bland de regionala högskolorna, och utgör ett slags storinstitutioner ledda av akademichefer (högskolor organiserade som akademier har i genomsnitt ca 50 procent mer undervisande och forskande personal per arbetsenhet än övriga högskolor). Akademier är sammanslutningar av en rad olika ämnesinriktningar, och sammanfogar en både bredare och brokigare uppsättning ämnen än storinstitutionerna vid de äldre lärosätena (vi finner här exempelvis akademier för *utbildning*, *hälsa och samhällsliv*). Lärosäten organiserade i akademier saknar i regel nämnder på

11 Det finns två undantag till detta: HDa skapade sektionsnämnder vid omorganisationen 1993 och HH hade sektionsstyrelser en tid efter övergången till en sektionsorganisation, men avskaffade dem senare. MDH hade redan utvecklat sina institutionsstyrelser när akademierna skapades.

basenhetsnivå (undantaget HDa), och har istället en central kollegial nämnd för lärosätet som helhet. Ordföranden i detta kollegiala organ är inte placerad i linjen, och akademicheferna utses av och lyder direkt under rektor (HDa 2016, HB 2019, HH 2018, HiG 2017, MDH 2017, OrU 2009).

Skapandet av *akademier* har således inneburit formerandet av ett slags storinstitutioner med "prefektstyre" och en central kollegial nämnd, för att på så vis åstadkomma större och mer slagkraftiga enheter. En annan väg för att uppnå samma målsättning har varit att låta *fakulteten* fungera som operativ enhet, och alltså smälta samman fakultets- och institutionsnivån till en (på ett liknande sätt som vid vissa eninstitutionsfakulteter vid äldre universitet).

När Anders Stening 2005 fick i uppdrag att utreda olika möjligheter till försöksverksamhet med avsteg från högskolelagens bestämmelser om den organisatoriska strukturen, lyftes bland annat en sådan fakultetsorganisation fram. Ett sätt att åstadkomma större arbetsenheter är, skriver Stening, "att låta den operativa enhetens verksamhetsområde sammanfalla med fakultetsnämndens ansvarsområde". Man kan då förena stora enheter med ett bevarat inflytande från fakultetsnämnderna, och dekanus kan bli "exekutiv chef för den operativa enheten med personalansvar m.m." (Stening 2005: 31).

Detta var redan möjligt inom ramen för rådande lagstiftning. Dock menade Stening att ett sådant operativt ansvar för dekanus kommer i konflikt med det traditionella förfarandet av utse dekanus genom val. "Om dekanus dessutom skall vara chef, kan val till och med vara direkt olämpligt; det kollegiala ansvaret kan inte sträcka sig till operativa frågor" (ibid.). En möjlig lösning, som Stenings rapport föreslog, var att tillåta avsteg från dåvarande reglering av proceduren för utseende av fakultetsnämndens ordförande och istället använda ett rekryteringsförfarande mer likt en traditionell linjeorganisation. Av legitimitetsskäl kan det krävas att man fortfarande använder sig av "hörande av berörd personal", men i så fall bör detta hörande vara av mer informell art, menar Stening (ibid.: 32).

När Karlstads universitet vid samma tid skulle omorganiseras, knöt man explicit an till Stenings idéer (se KaU 2005a), och var det första lärosäte som omorganiserades i denna riktning. Lärosätet organiserades i två fakulteter, som indelades i avdelningar istället för institutioner, för att markera att fakulteten utgjorde den operativa nivån (KaU 2005b: 2). Av samma skäl som Stening framfört, laborerade organisationsutredningen med olika utformningar av linjeorganisationen, där fakultetens verksamhetschef och fakultetsnämndens ordförande antingen kunde sammanfalla eller inte, och menade att uppdraget bör hållas isär om inte tillåtelse ges (inom ramen för försöksverksamheten) att göra avsteg från det traditionella utnämningförfarandet genom val (KaU 2005a: 8 f.). Av tidsskäl visade det sig dock inte möjligt att ansöka om sådan dispens.

Efter omorganisationen var dekanus ordförande i fakultetsnämnden och utsågs av rektor på förslag från lärarna. Denna befattning skildes från verksamhetschefen som är chef för fakulteten och utses av rektor. "Verksamhetschef

fattar beslut som rör den operativa verksamheten avseende utbildning, forskning, samverkan och utvecklingsarbete för varje verksamhetsområde inom fakulteten utom i de fall som anges under andra organs/befattningars befogenheter” (KaU 2006: 12). Det vill säga verksamhetschefen fick en motsvarande roll som prefekten tidigare hade haft, en slags fakultetsprefekt.¹² Efter en tid skulle dock uppdragen som dekanus och verksamhetschef slås samman, och dekanus blev då samtidigt operativ chef för fakultetens samlade verksamhet, direkt underställd rektor, och ordförande i det kollegiala beslutsorganet. Man behöll dock valförfarandet (KaU 2009: 14 ff.). Mittuniversitetet och Högskolan Kristianstad har på liknande sätt använt sig av fakulteten som operativ enhet (se MiU 2014, HKr 2019). Både Mittuniversitetet och Karlstads universitet har emellertid återinfört institutionsindelningen på senare år.

Institutionsstyrelsernas borttynande

Fakultetsnämnder och institutionsstyrelser förstås ofta som ryggraden i det kollegiala styret vid svenska lärosäten. Ovan har vi dock sett att institutionsstyrelserna ursprungligen utgjorde interndemokratiska beslutsorgan, och att fakultetsnämnderna var de mer renodlat *kollegiala* beslutsorganen.

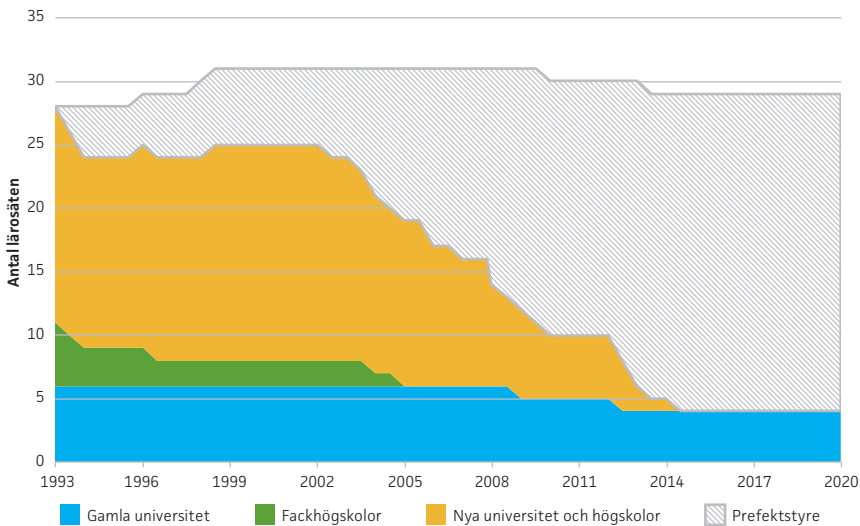
Som vi såg motiverades institutionsammanslagningar bland annat av demokratiskäl. Antingen var institutionerna för små för att institutionsstyrelser skulle ha förutsättningar att fungera eller så blev de för kostsamma. Den socialdemokratiska regeringen krävde därför att högskolorna skulle arbeta för att åstadkomma större enheter: ”Ingen institution bör framdeles ledas enbart av en prefekt” (prop. 1990/91:150: bil. II:7, 66). Ursprungligen gavs högskolestyrelsen rätt att införa prefektstyre vid institutioner för ett år i sänder ”om företrädare för de anställda och för de studerande vid institutionen begär det” (SFS 1977:263: 15 kap. 11 §). 1988 justerades paragrafen till att prefektstyre endast skulle vara möjligt om det föreligger ”särskilda skäl”, och fortfarande bara för ett år i taget (SFS 1988:1060). Under tioårsperioden förflyttades alltså initiativet från de verksamma inom lärosätet till ledningen. Samtidigt utgjorde prefektstyre fortfarande ett undantag att nyttja med återhållsamhet. Idag har prefektstyre istället blivit normen vid svenska lärosäten. Hur hamnade vi här?

Såväl den utredning (SOU 1992:1) som initierades av den socialdemokratiska regeringen som den departementspromemoria (Ds 1992:1) som den borgerliga regeringen lät ta fram inför högskolereformen 1993 utgick ifrån institutionen som basenhet för lärosätets verksamhet. När den borgerliga regeringen väl lade fram sin proposition, ansåg man det dock inte nödvändigt att reglera lärosätets organisation under fakultetsnivån (prop. 1992/93:1: 63).

¹² I den föregående arbetsordningen finner man samma skrivelse, fast för prefekten i relation till institutionens verksamhetsområde (se KaU 2004: 25).

Socialdemokraterna kom till den gamla ordningens försvar (motion 1992/93:Ub12), men fick inte riksdagens medhåll utan avregleringen genomfördes. Så vad blev konsekvensen? På kort sikt fick avregleringen som följd att institutionsstyrelsernas kollegiala prägel stärktes. Enligt den nya högskoleförordningen skulle beslutsorgan för forsknings- och utbildningsfrågor alltid ha en lärarmajoritet (dock utan krav på s.k. vetenskaplig kompetens) utsedd genom val, och studenterna gavs rätt att delta i beslut rörande utbildning (SFS 1993:100: 3 kap. 11 §). Detta medförde att institutionsstyrelserna, i den mån de skulle överta beslut i utbildningsfrågor när linjenämnderna avvecklades, behövde ändra sammansättning och frångå den anti-majoritetsprincip som tidigare rått. På kort sikt stärkte därför reformen institutionsstyrelsernas kollegiala prägel på bekostnad av den demokratiska. På längre sikt möjliggjorde emellertid avregleringen institutionsstyrelsernas sakta borttynande, eftersom författningsstöd nu saknades. Utvecklingen beskrivs figur 5.

Figur 5. Styrningsform på institutionsnivå/motsv. vid tre kategorier av lärosäten, 1993–2020

Kommentar: Figuren anger antalet lärosäten med institutionsstyrelser/motsv., uppdelat i tre olika typer av lärosäten (de helfärgade områdena), samt antalet lärosäten med prefektstyre/motsv. (det gråstreckade området). Flera lärosäten har institutionsnämnder istället för styrelser, med ett i regel mer begränsat ansvar. I de fall där sådana nämnder dock har en mer betydelsefull roll, och även beslutar om institutionens budget, har de här kategoriserats som institutionsstyrelser.

Källa: Se bilaga 1, tabell 6.

Som figuren visar har institutionsstyrelserna fört en alltmer tynande tillvaro sedan avregleringen 1 juli 1993. Först ut var Karolinska Institutet, som i samband med institutionssammanslagningarna 1993 också införde prefektstyre. Rune Fransson, som var biträdande ekonomidirektör vid tiden för reformen,

förklarar att de ”hade som förebild starka chairmans vid starka amerikanska universitet” när reformen genomfördes (KI 2011: 68). Andra beskriver det som att demokratin försvann över en natt och ersattes med ”diktatur” (ibid.: 67). Kort därefter avskaffades institutionsstyrelserna vid Chalmers tekniska högskola och Högskolan i Jönköping i samband med att de blev stiftelser 1994.¹³ Tidigt ute var även Sveriges lantbruksuniversitet som avvecklade sina 1996. När Malmö högskola etablerades 1998 saknades redan från början beslutsorgan av detta slag, och de har inte inrättats sedan dess. Med början 2003 blir den nedåtgående trenden brantare. Det är högskolorna och de nya universiteten som driver utvecklingen från denna tidpunkt. I en majoritet av fallen sker avvecklingen av institutionsstyrelserna i samband med en övergång till en organisation uppbyggd av sektioner, akademier eller fakulteter (som operativa enheter). Arbetsenheterna ska inte bara bli större utan även mer snabb- och lättstyrda.

Vid vissa lärosäten i det yngre skiktet av högskolelandskapet inrättades, istället för institutionsstyrelser, nämnder på basenhetsnivå med ett mer avgränsat kompetensområde (jfr HB 2015). I andra fall förekommer det att institutionsstyrelserna nedgraderats till rådgivande organ redan innan de avvecklats (jfr GIH 2003, HB 2011). Man bör dock ha i åtanke att systemet som helhet är i omvandling under denna period, och att lärosäten både slås samman och nyetableras. I några fall är nedgången i antalet lärosäten med institutionsstyrelser ett resultat av lärosätessfusioner.

Det är tydligt att olika delar av högskolelandskapet utvecklas på olika sätt och i olika takt. Fackhögskolorna var först med att helt avskaffa institutionsstyrelserna. De yngre lärosätena fick upp farten mot 2000-talets mitt och har idag samtliga avvecklat dem, även om några istället har nämnder med visst ansvar för grundutbildningen (se tabell 4 i Ahlbäck Öberg och Bobergs bidrag i detta specialnummer). Minskningen har inte närmelsevis varit lika kraftig bland de gamla universiteten, och det är idag endast vid universiteten i Uppsala, Lund, Stockholm och Linköping som man fortfarande finner institutionsstyrelser.

Samtidigt har institutionsstyrelserna vid dessa fyra lärosäten fått ytterligare förstärkt kollegial ställning. Detta har att göra med autonomireformens avreglering av fakultetsnämnderna (se Ahlbäck Öberg och Bobergs bidrag i detta specialnummer). När fakultetsnämnderna avreglerades, infördes istället bestämmelsen att om beslut rörande forskning och undervisning delegeras till en grupp, exempelvis ett kollegialt organ, ska denna grupp bestå av en majoritet personer med vetenskaplig kompetens (om inte särskilda skäl föreligger) (SFS 2010: 701: 2 kap. 6–7 §§). Detta innebär att institutionsstyrelser och -nämnder efter autonomireformen måste ha en majoritet disputerade ledamöter, om de ska ansvara för forskning eller utbildning (se UU 2017, LU 2019, SU 2019, LiU

13 Vid CTH levde de dock kvar en tid vid enskilda institutioner, även om detta var undantaget.

2011, HV 2019, SH 2012). Tidigare var detta varken ett krav eller praxis (se t.ex. UU 2000, LU 1993, LiU 2007).

Från beslutsfattande till inflytande

Automireformen underminerade fakultetsnämndernas ställning genom att frånta dem författningsstöd. Detta har lett till att de under det gångna decenniet förlorat en stor del av sina tidigare befogenheter och i vissa fall helt avvecklats. Denna trend har varit särskilt stark bland lärosäten med teknisk profil (se Ahlbäck Öberg och Bobergs bidrag i detta specialnummer). Utveckling föregreps dock av Chalmers tekniska högskola, som sedan omvandlingen till stiftelsehögskola helt och hållet övergivit det kollegiala beslutsfattandet. Låt oss studera denna process närmare, för att sedan övergå till de statliga tekniska högskolorna.

PROBLEMET MED KOLLEKTIVT BESLUTFATTANDE

I enlighet med det förslag som togs fram av Utbildningsdepartementet inför stiftelsereformen 1994, föreslog regeringen att stiftelsehögskolornas utbildnings- och forskningsverksamhet skulle bedrivas i aktiebolag som var helägda av respektive stiftelse (prop. 1992/93:231: 15). Stiftelseformen ansågs vara mest lämpad för att utöva ägarrollen, medan aktiebolagsformen lämpar sig för driften. Den senare har som fördel att ”frågor om ansvar, ledning och redovisning sedan länge är väl reglerade” (ibid.: 21).

Enligt professor Peter Jagers, som var ordförande i Chalmers fakultetsråd vid tiden för stiftelsereformen, fanns det ett stort intresse för stiftelseformen bland lärosätets tekniska institutioner, medan de naturvetenskapliga ursprungligen var mer tveksamt inställda. Slutligen uppnåddes dock en bred uppslutning bakom en övergång till stiftelseformen. ”Däremot ville fakulteten inte att verksamheten skulle bedrivas i aktiebolagsform [...]. Det fanns farhågor att det skulle leda till för mycket näringslivstänkande inom akademien” (CTH 2004a: 7). Dessa farhågor skulle visa sig åtminstone delvis befogade, eftersom den fördel som regeringen såg med aktiebolagslagens reglering av ansvar och ledning skulle visa sig utgöra ett hinder för de kollegiala beslutsformerna.

Med högskolereformen 1977 fick Chalmers en gemensam fakultetsnämnd för den tekniska fakulteten samt enskilda sektionsnämnder, ledda av egna dekaner, för de sektioner som fakulteten var indelad i (sektionsstyrelser fr.o.m. 1985) (CTH 1977, 1985). 1993, året innan övergången till stiftelseform, ersattes fakultetsnämnden av ett fakultetsråd bestående av 27 ledamöter, medan sektionsstyrelserna behölls. Denna organisation levde kvar vid övergången till stiftelseform, och sektionsstyrelserna hade länge formellt sett liknande beslutsbefogenheter som fakultets- och sektionsnämnder vid statliga lärosäten (se CTH 1999).

Med tiden växte dock en praxis fram där dessa beslutsbefogenheter i realiteten åsidosattes. Anledningen till detta var, enligt en intern utredning vid lärosätet, att aktiebolagslagen tycktes "begränsa möjligheterna att inrätta den typ av beslutsorgan som finns vid statliga myndigheter" (Frist 2000). Endast fyra av åtta analyserade sektionsstyrelser var beslutande, konstaterade utredaren, och grunden till detta var att man tolkat aktiebolagslagen som att verksamhetsansvaret måste ligga hos linjeföraren. Vid hälften av sektionerna hade styrelserna därför intagit en rådgivande roll till dekanus, som fattar besluten. I samband med utarbetandet av en ny delegationsordning för rektor till dekaner år 2002, uttalade sig lärosätets högskolejurist om problemen med delegation till kollegiala organ i ljuset av aktiebolagslagen:

Delegation till en grupp personer är en situation jag inte funnit några kommentarer till inom civilrätten. Enligt principalansvarsregler kan dock ansvar utkrävas från den som delegerat uppgifter till gruppen. Dock torde det vara ogörligt att utkräva ansvar från gruppen som sådan. Ansvar förutsätter att varje person för sig kan styrkas ha varit försumlig eller handlat med uppsåt. Detta hindrar inte att mer än en kan vara ansvarig.

Slutsats

Fördelningen av ansvar och befogenheter ska vara tydliga och kommunicerade på ett ändamålsenligt sätt. Bolagets organisation ska säkerställa en beslutprocess med funktioner för oberoende tillsyn/granskning [sic] Är dessa förutsättningar inte uppfyllda dvs det går inte att påvisa en betryggande beslutprocess för medelsförvaltningen och inte heller vem som är ansvarig person för ett visst beslut ökar sannolikheten för bedömningen att styrelse och rektor/vd inte uppfyllt sin tillsynsplikt enligt lagstiftningen (CTH 2002).

I den delegationsordning som behandlades av Högskolans ledningsgrupp i maj 2002, och som föranlett den juridiska utredningen, föreslogs samtliga beslutsmandat därför överföras från sektionsstyrelserna till dekanerna. Beslutet bordlades dock. Samma skrivelse översändes senare till Statskontoret som motivering till varför Chalmers endast har rådgivande kollegiala organ, och får därmed betraktas som lärosätets officiella hållning i frågan.¹⁴ Denna utveckling nådde sitt fulla organisatoriska uttryck 2005 i och med en omorganisation där lärosätets 24 institutioner, indelade i sektioner, blev 16 storinstitutioner ledda av prefekter (med institutionsråd som stöd), utan någon central fakultetsnämnd (CTH 2004b).

14 Den sändes som underlag till Statskontoret 2012:37. Se Statskontorets registratur: 2012/92 Uppdrag om viss högskoleverksamhet (stiftelsehögskolor), handling 24.

En av de friheter som stiftelsehögskolorna har haft sedan inrättandet är organisatorisk: de beslutar själva över sin interna organisation, utöver det som aktiebolagslagen kräver. Liknande organisatorisk frihet förlänades även de statliga lärosätena med autonomireformen (Statskontoret 2012:37: 111). Låt oss se hur de tekniska högskolorna utnyttjat denna frihet.

DE TEKNISKA HÖGSKOLORNA

Frågan om beslutsbefogenheter och ansvarsutkrävande är något som kommit att prägla vår tids styrningsdiskussioner. I en organisationsutredning som genomfördes vid Kungl. Tekniska högskolan 2010 skriver utredarna, angående de styrelser som då fanns vid lärosätets nio skolor, att det är "tveksamt om benämningen styrelse bör användas när skolchefen har ansvar och därmed rimligen beslutsrätten för de verksamhetsfrågor som ska lösas på skolnivån". Utredarna menar att det vore mer passande om det vid skolorna istället fanns "ett organ med kollegial representation [...] med uppgift att säkerställa att synpunkter från alla kategorier medarbetare och studenter beaktas av skolchefen när beslut ska fattas". Kombinationen av linjeorganisation och kollegiala beslutsorgan riskerar, menar man, att "skapa otydlighet om hur frågor bereds och var beslutfattandet (ansvaret) ligger" (KTH 2010a: 8). Vid den omorganisation som utredningen ledde fram till ersattes skolstyrelserna med strategiska råd, vilket enligt dåvarande rektor Peter Gudmundson enbart innebär "ett förtydligande av den organisation vi har" (KTH 2010b). I föregående situation, då såväl skolchef som -styrelse rapporterade till rektor, var ansvarsfördelningen otydlig och denna klargörs i den nya organisationen: "Det är skolchefen som har ansvaret för verksamhetsfrågor på skolnivå och därmed också rätten att fatta beslut" (ibid.).

Vid samma tid döptes fakultetsnämnden om till *fakultetsråd*. Rektor bedyrade att detta främst syftade till att markera att "fakultetsrådet får ett utvidgat ansvar för den kollegiala förankringen", och att det, namnet till trots, inte handlar om ett rent rådgivande organ (ibid.). I den ursprungliga form fakultetsrådet fick stämde detta; bland fakultetsrådets beslutsbefogenheter rymdes frågor rörande grundutbildning, forskarutbildning, anställningar och så vidare (KTH 2011). Idag har dock samtliga av dessa fråntagits fakultetsrådet, och kvar ligger beslut om riktlinjer för kvalitetsarbete samt frågor som rör utseende av docenter och hedersdoktorer (KTH 2019). Det heter att fakultetsrådet är "ett rådgivande organ till rektor" som har som "uppgift att utforma lämpliga strukturer eller organ för att säkerställa det kollegiala inflytandet" (KTH 2016: 5). Kollegialitet har här förvandlats, från en specifik form av kollektivt beslutsfattande, till former för forskare, lärare och andra berörda att få komma med *synpunkter* och bidra med *erfarenheter* i beslutsprocessen – vi har rört oss långt från där vi startade.¹⁵

15 Även BTH har gått i denna riktning. Likt KTH har fakultetsnämnden helt avskaffats och beslutsbefogenheterna överförts till dekanerna (BTH 2013).

Även vid Luleå tekniska universitet föranledde autonomireformen en översyn av den egna organisationen. Inför detta arbete var rektors uppfattning att ”det är naturligt att lärarna vid LTU har ett stort inflytande över kärnverksamheten. Lärarnas kompetens och kunskaper ska säkras i beslutsfattandet och det ska finnas former för lärarna att kunna påverka verksamheten och då särskilt när det gäller de innehållsmässiga aspekterna av utbildning och forskning” (LTU 2010a: 2). Den nya frihet som autonomireformen medför för lärosätets del sägs ge möjlighet att skapa en effektivare och bättre beslutsorganisation som ”ska betona det personliga ansvaret och vara tydlig, transparent och rättssäker” (ibid.).

Med autonomireformen överfördes fakultetsnämndernas beslutsbefogenheter, tidigare reglerade i högskoleförordningen, till lärosätetsledningarna. Detta innebär, konstaterar organisationsutredningen, ”att lokalt beslut måste fattas om vem som ska fatta beslutet”. Antingen är detta rektor själv eller den eller de som rektor delegerar beslutet till. Man anger: ”Princip för fördelning: Beslutsbefogenheter ska ligga i linjen, dvs rektor eller prefekt” (LTU 2010b). I den nya arbetsordning som utarbetades blev resultatet inte att fakultetsnämnderna helt avskaffades; dock fick de radikalt minskat mandat. De nya fakultetsnämnderna sägs ”arbeta på uppdrag av rektor” som också fastställer deras verksamhetsuppdrag och är den till vilken de rapporterar (LTU 2011: 17). I arbetsordningen som trädde i kraft 2011 delegerades fakultetsnämnderna *inga* beslutsbefogenheter, men har senare givits beslutanderätt rörande utbildningsplaner och examensbeskrivningar vid inrättande av utbildning (LTU 2019: 8). På det hela taget har fakultetsnämndernas beslutskapacitet avsevärt begränsats.

Avslutning

Vi har sett hur de svenska lärosätenas moderna beslutsorganisation växt fram som en direkt konsekvens av en politisk vilja att demokratisera samhället och myndigheterna – och med myndigheter även universitet och högskolor. Till följd av detta finns det en inbyggd spänning i det organisatoriska systemet, mellan en i grunden klassiskt kollegial beslutsordning och olika former av interndemokrati. Kollegialitet, i egenskap av kollektivt beslutsfattande, kommer i denna utveckling ofta att likställas med demokrati, och den tidigare idén om ett beslutssystem uppbyggt av beslutsfattarnas specifika sakkunskap har fått tråda tillbaka (som en form av ”tjänstemannaväldet”). Istället infördes olika former av korporativ demokrati, och med detta blev de akademiska lärarna nedgraderade till blott en intressegrupp bland andra, inte en grupp med en särskilt viktig roll för att upprätthålla de akademiska värden som utgör verksamhetens själva existensberättigande.

Det finns dock utvecklingstendenser i högskolesystemet som pekar i olika riktningar. Högskolornas interna organisation har genomgått betydande

avregleringar – först med högskolereformen 1993 och sedan med den så kallade autonomireformen 2011 – vilka har både stärkt och försvagat det kollegiala systemet. I det korta perspektivet har avregleringarna stärkt institutionsstyrelsernas kollegiala karaktär, genom att framtvunga ett avsteg från principen om jämnstarka intressegrupper. Vid var och en av reformerna höjdes kvalifikationskraven för att delta i beslut om utbildning och forskning, och den kollegiala prägeln stärktes därmed. Samtidigt har båda reformerna, i ett längre tidsperspektiv, banat väg för beslutsorganens sakta avveckling. Detta blir särskilt tydligt i fallet med institutionsstyrelserna, som idag endast återfinns vid fyra av landets lärosäten. Decentralisering från statsmaktens sida leder till centralisering på lokal nivå; besluten skjuts uppåt i hierarkin, antingen till mer centrala beslutsorgan eller till linjechefer (jfr Ahlbäck Öberg och Bobergs bidrag i detta specialnummer). Huruvida fakultetsnämnderna kommer att gå samma öde till mötes som institutionsstyrelserna är för tidigt att säga, men trenden går helt klart i denna riktning. Dessutom gör kombinationen av en generellt sett försvagad roll för de akademiska lärarna och en avsaknad av författningsstöd att de kollegiala beslutsorganen blir ytterst sårbara. Den lättvindighet med vilken regeringar av olika kulörer handskats med frågan om lärosätenas självstyre visar att de betraktas som myndigheter i allmänhet – styrningen av dem följer de generella trenderna inom förvaltningen.

1960- och 1970-talens reformer ledde alltså till ett likställande av kollegialitet och demokrati, även om demokratispekten med tiden klingat av. Ytterligare en betydelsefull utvecklingstendens att lyfta fram är hur kollegialitet gått från att vara en beslutsform till att mer anta karaktären av ett system där de anställda ska ges möjlighet att komma med synpunkter på och ha inflytande över verksamheten samt bidra med sina erfarenheter. Det vill säga kollegialiteten i dagens högskolesverige antar alltmer formen av dialog, samråd och hörande, snarare än faktiskt beslutsfattande – den är en blek kopia av sitt forna jag.

Referenser

- Agevall, Ola & Olofsson, Gunnar, 2019. "Den högre utbildningens professionella fält", s. 55–146 i Brante, Thomas, Svensson, Kerstin & Svensson, Lennart G. (red.), *Det professionella landskapets framväxt*. Lund: Studentlitteratur.
- Ahlbäck Öberg, Shirin, Bennich-Björkman, Li, Hermansson, Jörgen, Karlsson, Christer & Widmalm, Sten (red.), 2016. *Det hotade universitetet*. Stockholm: Dialogos.
- Ahlbäck Öberg, Shirin & Sundberg, Elin, 2016. "Avkollegialiseringen av den svenska högskolan", s. 45–69 i Ahlbäck Öberg, Shirin, Bennich-Björkman, Li, Hermansson, Jörgen, Karlsson, Christer & Widmalm, Sten (red.), *Det hotade universitetet*. Stockholm: Dialogos.
- Ahrne, Göran, 1998. "Stater och andra organisationer", s. 123–157 i Ahrne, Göran (red.), *Stater som organisationer*. Stockholm: Nerenius & Santérus Förlag.
- Björck, Henrik, 2013. *Om kollegialitet*. Stockholm: Sveriges universitetslärarförbund.

- Brunsson, Nils & Sahlin-Andersson, Kerstin, 1998. "Att skapa organisationer", s. 61–98 i Ahrne, Göran (red.), *Stater som organisationer*. Stockholm: Nerenius & Santérus Förlag.
- BTH, 2013. *Arbetsordning för Blekinge Tekniska Högskola*, beslutad av högskolestyrelsen 2013-12-10 och gäller fr.o.m. 2014-01-01. Dnr BTH-1.2.1-0023-2013.
- CTH, 1977. *Katalog*. Göteborg: Chalmers tekniska högskola.
- CTH, 1985. *Katalog*. Göteborg: Chalmers tekniska högskola.
- CTH, 1999. *Arbetsordning för forskarutbildningen*, fastställd av prorektor 1999-03-15 (rev. 2001-09-10). Dnr C 200-99.
- CTH, 2002. "Beslutande organ enligt Chalmers arbetsordningar samt beslutsfattare efter delegation från rektor", bilaga 4 § till *Högskolans ledningsgrupps minnesanteckningar*, sammanträde 2002-05-21.
- CTH, 2004a. *Tio år som stiftelsehögskola*. Göteborg: Stiftelsen Chalmers tekniska högskola.
- CTH, 2004b. *Protokoll över beslut fattat av rektor*. 2004-12-20. Dnr C2004/1020.
- Daalder, Hans & Shils, Edward (red.), 1982. *Universities, politicians and bureaucrats: Europe and the United States*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dahlqvist, Kristina, Eriksson, Lena & Fritzell, Ann, 2019. *Mål- och resultatstyrning i staten – vad vi sett och insett: med fokus på universitets- och högskolepolitik 1988–1995 inom utbildningsdepartementet*, tillgänglig på <<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:knh:diva-2963>>, åtkomst 2021-03-18.
- De Boer, Harry & Stensaker, Björn, 2007. "An internal representative system: The democratic vision", s. 99–117 i Maassen, Peter & Olsen, Johan P. (red.), *University dynamics and European integration*. Dordrecht: Springer.
- DEFF, 1971a. *Företagsdemokrati i statsförvaltningen – förutsättningar och problem*, anförande av statsrådet Bertil Löfberg. Stockholm: Delegationen för förvaltningsdemokrati.
- DEFF, 1971b. *Utgångspunkter för försöksverksamhet*, rapport 2. Stockholm: Delegationen för förvaltningsdemokrati.
- Dir. Fi 1968:64. *Delegation för försöksverksamhet med företagsdemokrati i de statliga aktiebolagen*.
- Ds 1992:1. *Fria universitet och högskolor*. Stockholm: Allmänna förlaget.
- DsU 1983:6. *Högskolans institutionella organisation*. Stockholm: LiberFörlag/Allmänna förlaget.
- Edén, Nils, 1902. *Den svenska centralregeringens utveckling till kollegial organisation i början af sjuttonde århundradet (1602–1634)*. Uppsala: Almqvist & Wiksell.
- Engwall, Lars, 2016. "Rektorers rekrytering", s. 70–84 i Ahlbäck Öberg, Shirin, Bennich-Björkman, Li, Hermansson, Jörgen, Jarstad, Anna, Karlsson, Christer & Widmalm, Sten (red.), *Det hotade universitetet*. Stockholm: Dialogos.
- Erixon, Lennart, 1991. "Omvandlingstryck och produktivitet", s. 234–398 i *Konkurrens, regleringar och produktivitet*. Stockholm: Allmänna Förlaget.
- Fredriksson, Bert, 1980. *Högskolans basenheter: norm och verklighet*. Stockholm: CWK Gleerup.
- Friberg, Anna, 2012. *Demokrati bortom politiken. En begreppshistorisk analys av demokratibegreppet inom Sveriges socialdemokratiska arbetareparti 1919–1939*. Stockholm: Bokförlaget Atlas.

- Frist, Åke, 2000. "Kartläggning av beslutsstruktur och organisation i sektioner/ utbildningsprogram", bilaga 2 i *Chalmers Arkitekt- och Civilingenjörsutbildning. Förslag till förändrad utbildnings- och ledningsstruktur*. Slutrapport från utredningen under ledning av Ingvar Lindgren, tillgänglig på <<http://fy.chalmers.se/~f3ail/CTHutredning/Frisk.html>>, åtkomst 2021-03-18.
- Frängsmyr, Carl, 2017. "Den svåra kollegialiteten: Några historiska perspektiv", s. 33-46 i Stefan Mähl (red.), *Annales Academiae Regiae Scientiarum Upsaliensis: Kungl. Vetenskapssamhällets i Uppsala årsbok 2015-2016*. Uppsala: Kungl. Vetenskapssamhället i Uppsala.
- GIH, 2003. *Inrättande av institutionsråd*, beslut av rektor 2003-06-27. Dnr 01-437/03.
- HB, 2011. *Rektors organisations- och beslutsordning*, fastställd av rektor 2014-03-10 och gäller fr.o.m. 2014-07-01. Dnr 072-14.
- HB, 2015. *Arkivbeskrivning*. 2015-11-23. Dnr 801-15.
- HB, 2019. *Styrelsens organisations- och beslutsordning*. Dnr 801-19.
- HDa, 2016. *Arbetsordning Högskolan Dalarna*, fastställd av högskolestyrelsen 2011-12-15 (rev. 2016-12-15). Dnr DUC2011/2027/10.
- Hedin, Astrid, 2019. "Before the Breakdown of the Saltsjöbaden Spirit of Labour Market Cooperation: The Swedish Employers' Confederation and workplace democracy in the 1960s", *Scandinavian Journal of History* 44(5), s. 591-616.
- Herlitz, Nils, 1948. *Föreläsningar i förvaltningsrätt. 2, Den offentliga förvaltningens organisation*. Stockholm: Nordstedt.
- HH, 2018. *Arbetsordning för Högskolan i Halmstad*, fastställd 2018-04-20. Dnr L 2018/42.
- HiG, 2017. *Organisation. Ansvarsfördelning och beslutsordning*, fastställd 2017-03-27. Dnr HIG-STYR 2015/80.
- HKa, 1991. *Anslaget: Personaltidning vid Högskolan i Karlstad*, nr. 4 juni 1991. Karlstad: Högskolan i Karlstad.
- HKr, 2019. *Rektors beslut och delegationer*, fastställd av rektor 2017-09-27 (rev. 2019-04-01). Dnr 2017-144-414.
- HV, 2019. *Arbetsbeskrivning för institutionsnämnder*, fastställd av rektor 2018-10-22. Dnr 2018/1414 A11.
- Josefsson, Sven-Olof, 1996. *Året var 1968: universitetskris och studentrevolt i Stockholm och Lund*. Göteborg: Historiska institutionen, Göteborgs universitet.
- KaU, 2004. *Arbets- och beslutsordning vid Karlstads universitet*, giltig från 2004-07-01. Dnr C2004/383.
- KaU, 2005a. *Ny ledningsstruktur för Karlstads universitet*. US 2005-04-05. Punkt 10. Dnr C2004/291.
- KaU, 2005b. *Fakulteternas inre organisation*. US 2005-09-16. Punkt 11. Dnr C2004/291.
- KaU, 2006. *Arbets- och beslutsordning vid Karlstads universitet*. 2006-01-20.
- KaU, 2009. *Arbets- och beslutsordning vid Karlstads universitet*. 2009-04-09. Dnr C2009/120.
- KI, 1990. *KI 90 - en idébas för framtiden*, tillgänglig på <<http://www.wikiks.se/wp-content/uploads/2018/12/KI-90.pdf>>, åtkomst 2021-03-18.
- KI, 1991. *KI 93 - från idé till handling. I: Institutionsindelning och administrativ decentralisering vid KI. En diskussionsrapport som uppföljning till KI 90*. Dnr 1175/91 EA.

- KI, 2011. *Karolinska Institutet tar en anamnes på "meddelande från direktionen". Vittnesseminarium om förändringarna av Karolinska Institutet i samband med KI 93*. Stockholm: Kulturenheten, Karolinska institutet.
- Kjellberg, Anders, 1981. "Från industriell demokrati till medbestämmande – fackliga utvecklingslinjer 1917–1980", *Arkiv för studier i arbetarrörelsens historia* 21–22, s. 53–82.
- Konnander, Benkt, 2008. *Ett departement i skuggan av besparingar: rapport om universitetspolitiken i utbildningsdepartementet 1982–88*. Järfälla: Benkt Konnander.
- KTH, 2010a. *Styrgruppens slutsatser och rekommendationer*. Doss 25. Dnr V-2010-0188.
- KTH, 2010b. "KTH:s centrala beslutsorgan görs om: Rektor föreslår ny arbetsordning för nämnd och styrelser", 2010-11-09, tillgänglig på <<https://campi.kth.se/nyheter/kth-s-centrala-beslutsorgan-gors-om-1.71414>>, åtkomst 2020-09-23.
- KTH, 2011. *Besluts- och delegationsordning för Kungliga tekniska högskolan*, fastställd av rektor 2011-03-31. Dnr V-2011-0060.
- KTH, 2016. *Kungl. Tekniska högskolans Arbetsordning*, fastställd av universitetsstyrelsen 2017-12-04 och gäller fr.o.m. 2018-01-01. Dnr V-2016-0999.
- KTH, 2019. *Delegationsordning vid KTH*, giltig från och med 2019-07-01. Dnr V-2019-0627.
- Kyvik, Svein & Ødegård, Einar, 1990. *Universitetene foran 90-tallet. Endringer i styring og finansiering av forskning*. København: Nordisk Ministerråd.
- Kärrylä, Ilkka, 2019. *The Contested Relationship of Democracy and the Economy: Debates on Economic and Industrial Democracy in Finland and Sweden, 1960s – 1990s*. Helsinki: Faculty of Social Sciences, University of Helsinki.
- Lindensjö, Bo, 1981. *Högskolereformen: en studie i offentlig reformstrategi*. Stockholm.
- LiU, 2007. *Gemensam instruktion för institutionerna vid Linköpings universitet*, fastställd av universitetsstyrelsen 2007-06-12. Dnr LiU 558/07-10.
- LiU, 2011. *Instruktion för institutionerna vid Linköpings universitet fr.o.m. 2012*, fastställd av universitetsstyrelsen 2011-11-07. Dnr LiU-2011-01659
- LTU, 2010a. *Ny övergripande organisationsstruktur för Luleå tekniska universitet fr o m 2011-01-01*, beslutad av universitetsstyrelsen 2010-09-24. Dnr 1583-10.
- LTU, 2010b. "Förslag övergripande organisation. US 2010-12-14", bilaga till *Övergripande organisationsstruktur för Luleå tekniska universitet fr o m 2011*, fastställd av universitetsstyrelsen 2010-12-14. Dnr 1583-10.
- LTU, 2011. *Arbets- och beslutsordning för Luleå tekniska universitet*, fastställd av universitetsstyrelsen 2011-06-28. Dnr 1048-11.
- LTU, 2019. *Rektors besluts- och delegationsordning*, fastställd av rektor 2019-12-16 och giltig fr.o.m. 2020-01-01. Dnr LTU-4565-2019.
- LU, 1991. *Organisation av Lunds universitets förvaltning*. 1991-09-06. Dnr VI B9 13290/90. Lunds universitetsarkiv 1977–2008, vol. A 2 A:80.
- LU, 1993. *Föreskrifter om institutioner*, fastställd av rektor 1993-06-24. Dnr I A32 11332/93.
- LU, 2019. *Arbetsordning för Lunds universitet*, fastställd av universitetsstyrelsen 2018-12-14 (rev. 2019-12-13). Dnr STYR 2019/1903.
- Lundh, Christer, 1987. *Den svenska debatten om industriell demokrati 1919–1924. Del 1, Debatten i Sverige*. Lund: Ekonomisk-historiska föreningen.

- Marcusson, Lena, 1989. *Offentlig förvaltning utanför myndighetsområdet*. Uppsala: Iustus.
- Marcusson, Lena, 2005. *Universitetens rättsliga ställning*, rapport överlämnad till Förbunds församlingen den 17 november 2005. SUHF.
- MDH, 2017. *Rektors delegation av beslutanderätt*, fastställd 2017-10-31. Dnr 2016/1582.
- Melander, Fredrik, 2006. *Lokal forskningspolitik: Institutionell dynamik och organisatorisk omvandling vid Lunds universitet 1980–2005*. Lund: Statsvetenskapliga institutionen, Lunds universitet.
- Mellbourn, Anders, 1986. *Bortom det starka samhället: socialdemokratisk förvaltningspolitik 1982–1985*. Stockholm: Carlsson.
- MiU, 2014. *Arbetsordning för Mittuniversitetet*, fastställd av rektor 2014-11-18. Dnr MIUN 2012/1290.
- Motion 1992/93:Ub12. *Med anledning av prop. 1992/93:1 Universitet och högskolor – frihet för kvalitet*.
- OrU, 2009. *Revidering av delegationsordning för Örebro universitet*. Dnr. 12-628/2009.
- Proposition 1975:9. *Regeringens proposition om reformering av högskoleutbildningen m.m.*
- Proposition 1983/84:52. *Om vissa högskoleorganisatoriska frågor*.
- Proposition 1987/88:150. *Med förslag till slutlig reglering av statsbudgeten för budgetåret 1988/89, m.m. (kompletteringsproposition)*.
- Proposition 1988/89:65. *Om formerna för högskolepolitiken*.
- Proposition 1990/91:100. *Med förslag till statsbudget för budgetåret 1991/92*.
- Proposition 1990/91:150. *Med förslag till slutlig reglering av statsbudgeten för budgetåret 1991/92, m.m. (kompletteringsproposition)*.
- Proposition 1992/93:1. *Om universitet och högskolor – frihet för kvalitet*.
- Proposition 1992/93:231. *Om högskolor i stiftelseform – mångfald för kvalitet*.
- Reuterskiöld, Carl-Axel, 1914. *Föreläsningar i svensk stats- och förvaltningsrätt*. Uppsala: Almqvist & Wiksell.
- Reuterskiöld, Carl-Axel, 1927. *Den svenska statsstyrelsens organisation: några grundlinier för stats- och förvaltningsrättsliga studier*. Uppsala: Almqvist & Wiksell.
- Ruin, Olof, 1974. "Participatory Democracy and Corporativism: The Case of Sweden", *Scandinavian Political Studies* 9(A9), s. 171–184.
- Ruin, Olof, 1979. *Studentmakt och statsmakt: tre studier i svensk politik*. Stockholm: Liber Förlag.
- Rylander, Staffan, 1968. "Om demokrati och statsförvaltning", s. 8–74 i *Idéer och ideologier: sex studier utgivna till Statsvetenskapliga föreningens i Uppsala femtiöårsdag den 7 november 1969*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Sahlin, Kerstin & Eriksson-Zetterquist, Lena, 2016. *Kollegialitet: en modern styrform*. Lund: Studentlitteratur.
- SAP, 1952. *Demokratin inom statsförvaltningen samt de samhälleliga företagsformerna: betänkande avgivet till Socialdemokratiska arbetarepartiets 19:e kongress 1952 av tillkallade utredningsmän*. Stockholm: Tiden.
- SFS 1964:461. *Kungl. Maj:ts stadga för universitetet och vissa högskolor (universitetsstadga)*.

- SFS 1977:218. *Högskolelag*.
- SFS 1977:263. *Högskoleförordning*.
- SFS 1988:1060. *Förordning om ändring i högskoleförordningen (1977: 263)*.
- SFS 1993:100. *Högskolelag*.
- SFS 2010:701. *Lag om ändring i högskolelagen (1992:1434)*.
- SH, 2012. *Inrättande av institutionsnämnder*, beslutad av rektor 2012-12-18. Dnr 2366/11/2012.
- Skrivelse 1990/91:50. *Om åtgärder för att stabilisera ekonomin och begränsa tillväxten av de offentliga utgifterna*.
- Stening, Anders, 2005. *Försöksverksamhet med ändrad organisation inom högskolan*. Stockholm: Utbildnings- och kulturdepartementet, Regeringskansliet.
- SOU 1907:2. *Underdånigt betänkande angående förändrad organisation af Järnvägsstyrelsen och därunder lydande förvaltningar*, afgivet af Den af Kungl. Maj:t den 4 augusti 1906 för ändamålet tillsatta kommitté. Stockholm.
- SOU 1957:26. *Statliga företagsformer. Del 4, Statens vattenfallsverk*, betänkande med förslag från 1953 års utredning rörande de statliga företagsformerna. Stockholm.
- SOU 1961:21. *Författningsutredningen. Del 5, Organisationer. Beslutsteknik. Valsystem*. Stockholm.
- SOU 1963:9. *1955 års universitetsutredning. Del 7, Universitetens och högskolornas organisation och förvaltning*. Stockholm.
- SOU 1973:2. *Högskolan*, betänkande av 1968 års utbildningsutredning. Stockholm.
- SOU 1975:1. *Demokrati på arbetsplatsen: förslag till ny lagstiftning om förhandlingsrätt och kollektivavtal*, betänkande avgivet av Arbetsrättskommittén. Stockholm: LiberFörlag/Allmänna förlaget.
- SOU 1991:82. *Drivkrafter för produktivitet och välbefinnande*, Produktivitetsdelegationens betänkande. Stockholm: Allmänna förlaget.
- SOU 1992:1. *Frihet, ansvar, kompetens: grundutbildningens villkor i högskolan*, betänkande av Högskoleutredningen. Stockholm: Allmänna förlaget.
- SOU 2008:104. *Självständiga lärosäten*, betänkande av Autonomiutredningen. Stockholm: Fritze.
- SOU 2015:92. *Utvecklad ledning av universitet och högskolor*, betänkande av Ledningsutredningen. Stockholm: Wolters Kluwer.
- Statskontoret 1994:5. *Organisations- och strukturförändringar i statsförvaltningen*. Stockholm: Statskontoret.
- Statskontoret 2012:37. *Olika men ändå lika. En uppföljning av stiftelseformens betydelse inom högskolan*. Stockholm: Statskontoret.
- Statskontoret 2014:4. *Myndigheternas ledningsformer – en kartläggning*. Stockholm: Statskontoret.
- SU, 2019. *Arbetsordning vid Stockholms universitet*, fastställd av universitetsstyrelsen 2019-09-16 och gäller fr.o.m. 2019-09-16. Dnr SU FV-1.2.1-2744-19.
- Sundqvist, Bo, 2010. *Svenska universitet – lärdomsborgar eller politiska instrument?* Hedemora: Gidlunds.
- SvD, 1982. "Tyvärr, studenter, ministern kan inte lova högre bidrag", *Svenska Dagbladet*, 1982-10-25.

- Söderlind, Donald & Petersson, Olof, 1988. *Svensk förvaltningspolitik*. Uppsala: Diskurs.
- Sörndal, Olof, 1943. "Formerna för fattande av beslut i de centrala ämbetsverken", *Statsvetenskaplig tidskrift* 46(4-5), s. 279-319.
- UHÄ, 1990. *Underlag inför möte 1990-04-19 för information/diskussion rörande övergången till nytt styr- och anslagssystem inom högskolan*. 1990-04-09. Dnr B2-744-90.
- UKÄ, 1971. "Nya samarbetsformer på universitetsområdet", *UKÄ-aktuellt* 10(2). Remiss-PM II.
- UKÄ, 1973. "Universitetsdemokrati. Föreskrifter för fortsatt försöksverksamhet med former för samarbete mellan studerande, lärare och övrig personal vid universitet och högskolor m m", *UKÄ-aktuellt*, specialnummer januari 1973.
- UU, 1991. *Remiss ang administrativ och organisatorisk samverkan mellan institutioner*. 1991-06-11. Dnr 2340/91.
- UU, 2000. *Gemensamma bestämmelser för institutioner*, fastställd av konsistoriet 2009-09-25. Dnr UFV 2000/1310.
- UU, 2017. *Arbetsordning för Uppsala universitet*, fastställd av konsistoriet och gäller fr.o.m. 2020-01-01. Dnr UFV 2017/95.
- Viktorov, Ilja, 2006. *Fordismens kris och löntagarfonder i Sverige*. Stockholm: Acta Universitatis Stockholmiensis.
- Wedlin, Linda & Pallas, Josef, 2017. *Det ostyrda universitet?: perspektiv på styrning, autonomi och reform av svenska lärosäten*. Göteborg: Makadam.
- Westling, Håkan, Angsmark, Göran & Blomqvist, Göran, 1997. "Universitets- och högskoleväsendet", s. 49-113 i *Byråkratin i backspeglarna: femtio år av förändring på sex förvaltningsområden* (SOU 1997:7), rapport till Förvaltningspolitiska kommissionen. Stockholm: Fritze.
- Wigforss, Ernst, 1922. *Industrins demokratisering: en överblick av förslagen om arbetarnas deltagande i industriens ledning*. Stockholm: Tiden.

Bilaga 1. Underlag för figur 1–5

Tabell 1. Antalet institutioner/motsv. vid medicinsk fakultet, 1977–2020

År	UU	LU	GU	UmU	LiU	KI
1977	37	42	41	25	9	106
1978	39	53	42	27	9	105
1979	37	53	38	27	9	108
1980	37	55	37	29	11	113
1981	37		40	31	11	114
1982	37	58	40	31	11	112
1983	37		41	31	11	113
1984			41	31		113
1985			41	31		112
1986	38		41	32		110
1987	38	59	41	34	12	118
1988			41		20	118
1989	40	58	41	33	24	123
1990	38	58	41	33	24	116
1991	37	57	40	33	24	118
1992	36	57	40	34	24	110
1993	37		37	35	24	30
1994	38	56	30	34	24	29
1995	38	35	10		24	29
1996	37	32	10		24	29
1997	40	32	11	35	4	29
1998	9	31	11	35	4	30
1999	10	21	11	13	4	31
2000	10	21	15	13	4	30
2001	10	19	15	12	4	30
2002	10	19	12	13	6	29
2003	9	19	12	13	6	28
2004	9	19	12	13	6	27
2005	9	6	12	13	6	25
2006	9	6	4	13	6	22
2007	9	6	4	13	6	22
2008	9	6	4	13	3	22
2009	9	6	4	13	3	22
2010	9	6	4	13	3	22
2011	9	6	4	13	3	22
2012	9	6	4	13	3	22
2013	9	6	4	13	3	22
2014	9	6	4	13	3	22
2015	8	6	4	13	3	22
2016	8	6	4	13	3	22
2017	8	6	4	13	3	22
2018	8	6	4	13	3	22
2019	8	6	4	13	3	22
2020	8	6	4	13	2	22

Kommentar: Avser antalet institutioner 1 juli angivet år. För tomma celler saknas uppgift i källmaterialet.

Källa: Se bilaga 2.

Tabell 2. Antalet institutioner/motsv. vid teknisk fakultet, 1977–2020

År	LU	LiU	KTH	LTU	CTH
1977	29	6	76	9	50
1978	27	7	76	9	50
1979	27	7	76	11	50
1980	28	8	76	12	51
1981		8	77	12	53
1982	30	8	77	12	
1983		9	77	15	56
1984			77	15	
1985			77	16	59
1986			82	16	
1987	34	10	86	16	57
1988		9	86	16	
1989	36	9	89	16	
1990	36	9	88	15	
1991	35	9	88	15	59
1992	35	9	87	17	61
1993		9	42	15	66
1994	36	9	42	14	68
1995	34	9	42	14	67
1996	27	9	40	15	66
1997	27	9	40	15	68
1998	26	9	40	15	62
1999	15	9	40	16	64
2000	15	9	37	16	63
2001	16	9	30	16	59
2002	15	9	29	15	50
2003	15	10	28	15	43
2004	15	10	28	13	43
2005	14	9	9	13	16
2006	14	9	9	13	16
2007	14	7	9	13	16
2008	11	8	9	13	17
2009	12	8	9	13	17
2010	12		9	13	17
2011	12	7	9	6	17
2012	12	7	9	6	17
2013	11	7	9	6	17
2014	11	7	9	6	17
2015	11	7	9	6	18
2016	11	7	9	6	17
2017	11	7	9	6	13
2018	11	7	43	6	13
2019	10	7	44	6	13
2020	10	7	42	6	13

Kommentar: Avser antalet institutioner 1 juli angivet år.
För tomma celler saknas uppgift i källmaterialet.

Källa: Se bilaga 2.

Tabell 3. Antalet institutioner/motsv. vid svenska lärosäten

Lärosäte	1980	1990	2000	2010	2019
<i>Gamla universitet</i>					
UU	114	121	64	55	50
LU	142	161	78	46	48
UmU	80	97	51	43	40
SU	52	56	65	58	47
LiU	24	39	21	14	14
GU	101	110	68	45	39
<i>Fackhögskolor</i>					
KI	125	131	30	22	22
KTH	76	88	37	9	44
LTH/LTU	12	15	16	13	6
SLU	48	50	58	36	32
CTH	51	57	63	17	13
<i>Nya universitet</i>					
KaU			9	4	12
MaU					19
MiU				8	16
LnU				12	32
OrU			10	7	8
VxU			7		
<i>Högskolor</i>					
LHS	13	15	3		
HV		3	5	4	4
HKr	3	4	6	2	4
HH	Inga	2	4	5	4
HiG	7	4	7	3	3
HDa	3	3	5	3	3
HB	2	5	6	6	3
MDH	1	6	10	4	4
HiK	4	6	9		
HVx	9	12			
HÖ	1	4			
HSH	3	7			
HS		4	8	3	5
SH			5	6	4
HGo			1	3	
HKa	12	10			
MaH			6	5	
MiH			15		
HOr	15	14			
GIH			2	1	1
FHS				3	2
HJ	5	3	3	4	4
BTH		2	8	5	10

Kommentar: Grå celler anger att lärosätet inte existerade vid tidpunkten. Om lärosätet bytt namn under tidsperioden anges nuvarande namn, förutom när namnbytet kommer av erhållen universitetsstatus.

Förkortningar: Högskolan på Gotland (HGo), Högskolan i Kalmar (HiK), Högskolan i Karlstad (HKa), Mitthögskolan (MiH), Högskolan i Sundsvall/Härnösand (HSH), Högskolan i Växjö (HVx), Högskolan i Örebro (HOr), Högskolan i Östersund (HÖ), Lärarhögskolan i Stockholm (LHS) och Växjö universitet (VxU). Övriga förkortningar anges i specialnumrets inledning.

Källa: Se bilaga 2.

Tabell 4. Antalet hel- och deltidsanställda vid svenska lärosäten

Lärosäte	1980	1990	2000	2010	2019
<i>Gamla universitet</i>					
UU	4 489	5 316	5 489	6 725	8 099
LU	6 747	7 123	6 665	8 205	8 930
UmU	3 455	3 291	3 663	4 849	4 570
SU	3 144	3 697	4 098	5 656	6 303
LiU	1 605	2 415	3 327	3 945	4 447
GU	4 768	4 681	5 009	6 212	7 250
<i>Fackhögskolor</i>					
KI	3 729	3 411	3 925	5 680	6 188
KTH	2 977	2 991	3 442	4 120	5 054
LTH/LTU	752	945	1 458	1 544	1 828
SLU	3 038	3 921	3 481	3 631	3 800
CTH	1 840	2 457	2 818	2 762	3 662
<i>Nya universitet</i>					
KaU			900	1 335	1 429
MaU					1 871
MiU				1 152	1 091
LnU				2 160	2 293
OrU			887	1 655	1 847
VxU			721		
<i>Högskolor</i>					
LHS	638	626	578		
HV		38	373	649	699
HKr	76	128	414	589	592
HH	29	110	455	698	692
HiG	144	155	569	663	795
HDa	86	178	565	834	853
HB	137	189	530	848	888
MDH	82	205	827	1 027	1 100
HiK	143	245	620		
HVx	219	356			
HÖ	81	121			
HSH	161	277			
HS		106	397	572	647
SH			531	951	1 070
HGo			107	207	
HKa	313	430			
MaH			1 022	1 631	
MiH			1 133		
HOr	347	394			
GIH			71	103	162
FHS				354	413
HJ	134	162	433	837	929
BTH		69	441	650	504

Kommentar: Grå celler anger att lärosätet inte existerade vid tidpunkten. Om lärosätet bytt namn under tidsperioden anges nuvarande namn, förutom när namnbytet kommer av erhållen universitetsstatus.

Förkortningar: Högskolan på Gotland (HGo), Högskolan i Kalmar (HiK), Högskolan i Karlstad (HKa), Mitthögskolan (MiH), Högskolan i Sundsvall/Härnösand (HSH), Högskolan i Växjö (HVx), Högskolan i Örebro (HOr), Högskolan i Östersund (HÖ), Lärarhögskolan i Stockholm (LHS) och Växjö universitet (VxU). Övriga förkortningar anges i specialnumrets inledning.

Källa: Se bilaga 2.

Tabell 5. Typ av arbetsenhet vid svenska lärosäten, 1993–2020

Lärosäte	Institution	Sektion	Akademi	Fakultet	Annat
<i>Gamla universitet</i>					
UU	930101–				
LU	930101–				
UmU	930101–				
SU	930101–				
LiU	930101–				
GU	930101–				
<i>Fackhögskolor</i>					
KI	930101–				
KTH	930101–041231; 180101–				050101–171231
LTH/LTU	930101–				
SLU	930101–				
CTH	930101–				
<i>Nya universitet</i>					
HKa/KaU	930101–051231; 130101–			060101–121231	
MaH/MaU	110101–				980701–101231
MiH/MiU	930701–130630; 190101–			130701–181231	
LnU	100101–				
HOr/OrU	930101–081231; 120101–		090101–111231		
HVx/VxU	930101–091231				
<i>Högskolor</i>					
LHS	930101–071231				
HV	930101–				
HKr	930101–080630	080701–171231		180101–	
HH	930101–991231	000101–141231	150101–		
HiG	930101–091231		100101–		
HDa	930101–930630; 030101–081231	930701–971231	090101–		980101–021231
HB	930101–140630		140701–		
MDH	930101–071231		080101–		
HiK	930101–091231				
HÖ	930101–930630				
HSH	930101–930630				
HS	930101–				
SH	040701–				970101–040630
HGo	980701–051231; 100101–130630				060101–091231
GIH	930101–				
FHS	080101–				
BTH	930101–031231; 140101–	040101–131231			
HJ	930101–940630				940701–

Kommentar: Typ av arbetsenhet som lärosätenas inre organisation är uppbyggd med. Kategorin *institution* tillåter vissa avvikelser inom enskilda delar av lärosätet i fråga. Kategorin *annat* innefattar: avdelningar, fackhögskolor (som del av högskola), profil- och utvecklingsområden samt skolor. *Fakultet* avser de fall där fakulteten själv fungerar som operativ enhet.

Förkortningar: Högskolan på Gotland (HGo), Högskolan i Kalmar (HiK), Högskolan i Karlstad (HKa), Mitthögskolan (MiH), Högskolan i Sundsvall/Härnösand (HSH), Högskolan i Växjö (HVx), Högskolan i Örebro (HOr), Högskolan i Östersund (HÖ), Lärarhögskolan i Stockholm (LHS) och Växjö universitet (VxU). Övriga förkortningar anges i specialnumrets inledning.

Källa: Se bilaga 2.

Tabell 6. Datum för införande av prefektstyre vid svenska lärosäten

Lärosäte	Införande av prefektstyre
<i>Gamla universitet</i>	
UU	–
LU	–
GU	2012-07-01?
SU	–
UmU	2009-01-01
LiU	–
<i>Fackhögskolor</i>	
KI	1993-07-01
KTH	2005-01-01
LTH/LTU	2004-01-01
CTH	1994-01-01
SLU	1996-07-01
<i>Nya universitet och högskolor</i>	
HKa/KaU	2006-01-01
LnU	2012-07-01
HOr/OrU	2007-01-01
MiH/MiU	2013-07-01
MaH/MaU	Har alltid haft
BTH	2004-01-01
MDH	2004-07-01
GIH	2003-07-01
HB	2014-07-01
HDa	1993-07-01
HiG	2010-01-01
HH	2013-01-01
HKr	2008-07-01
HS	2009-06-05?
HV	2002-06-19?
SH	2013-01-01
FHS	Har alltid haft
HiK	2008-01-01
HGo	2006-01-01
HVx/VxU	–
LHS	–
HSH	–
HÖ	–
HJ	1994-01-01

Kommentar: Tabellen anger datum för införande av prefektstyre tillika avskaffande av institutionsstyrelser vid svenska lärosäten. Datum markerade med frågetecken (?) är osäkra och beslutet kan ligga ännu tidigare.

Förkortningar: Högskolan på Gotland (HGo), Högskolan i Kalmar (HiK), Högskolan i Karlstad (HKa), Mitthögskolan (MiH), Högskolan i Sundsvall/Härnösand (HSH), Högskolan i Växjö (HVx), Högskolan i Örebro (HOr), Högskolan i Östersund (HÖ), Lärarhögskolan i Stockholm (LHS) och Växjö universitet (VxU). Övriga förkortningar anges i specialnumrets inledning.

Källa: Se bilaga 2.

Bilaga 2. Referenser för tabell 1–6.

ANSTÄLLNINGSTATISTIK

SCB, 1986. *Statsanställda, 1954–1981. Del 2, En historisk översikt samt uppgifter om utbildning, tjänstebenanämning m.m.* Stockholm: Statistiska centralbyrån.

SCB, 1991. *Löner och sysselsättning inom offentlig sektor. Del 1, Statsanställda. 1990.* Stockholm: Statistiska centralbyrån.

SCB, 2001. *Universitet och högskolor. Personal vid universitet och högskolor 2000.* UF 23 SM 0101. Stockholm: Statistiska centralbyrån.

Sveriges statskalender, 2000. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.

UKÄ, 2021. ”Statistikdatabas: Högskolan i siffror”, tillgänglig på <<https://uka.se>>, åtkomst 2021-01-31.

UPPSALA UNIVERSITET

Uppsala universitet, 1977 ff. *Katalog.* Uppsala: Uppsala universitet.

Uppsala universitet, 2007 ff. *Uppsala universitet*, arkiverad webbplats åren 2007–2020, tillgänglig på <<https://web.archive.org/web/http://www.uu.se>>.

LUNDS UNIVERSITET

Lund/Malmö högskoleregion, 1978 ff. *Personal- och adresskatalog. Södra högskoleregionen: universitet och högskolor i Lund/Malmö, Kristianstad, Halmstad, Kalmar, Växjö m fl orter.* Lund: Styrelsen för Lund/Malmö högskoleregion.

Lunds universitet, 1995. *Arkivbeskrivning för Lunds universitet. 1995-12-20.* Dnr. I A 33 13974/95.

Lunds universitet, 1996 ff. *Lunds universitet*, arkiverad webbplats åren 1996–2020, tillgänglig på <<https://web.archive.org/web/http://www.lu.se>>.

Ståhl, Solveig & Fredenholm, Eva (red.), 1998. *Käftis 50 år: högre tandvårdsutbildning i Malmö 1946–1996.* Lund: Informationsenheten, Lunds universitet.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Göteborgs universitet, 1977 ff. *Information om organisation, styrelseorgan, fakulteter, institutioner och anställda.* Göteborg: Göteborgs universitet.

Göteborgs universitet, 1997 ff. *Göteborgs universitet*, arkiverad webbplats åren 1997–2020, tillgänglig på <<https://web.archive.org/web/http://www.gu.se>>.

Göteborgs universitet, 1997. ”Ändrad organisation vid med fak”, Nyhetsbrev, 1/97, tillgängligt på <<https://www4.gu.se/mediaarkiv/nyhetsbrev/1-97.pdf>>, åtkomst 2021-03-18.

Göteborgs universitet, 2006. *Göteborgs universitets beslutsordning.* Fastställd av universitetsstyrelsen 2008-10-16. Dnr A 10 1441/06.

Göteborgs universitet, 2011. *Arbetsordning för Göteborgs universitet.* Fastställd av universitetsstyrelsen 2011-01-12. Dnr. A1 4973/10.

STOCKHOLMS UNIVERSITET

Stockholms universitet, 1977 ff. *Katalog*. Stockholm: Stockholms universitet.

Stockholms universitet, 1997 ff. *Stockholms universitet*, arkiverad webbplats åren 1997–2020, tillgänglig på <<https://web.archive.org/web/http://www.su.se>>.

UMEÅ UNIVERSITET

Umeå universitet, 1977 ff. *Umeå universitets katalog. Uppgifter om organisation, personal m.m.* Umeå: Umeå universitet.

Umeå universitet, 1997 ff. *Umeå universitet*, arkiverad webbplats åren 1997–2020, tillgänglig på <<https://web.archive.org/web/http://www.umu.se>>.

Umeå universitet, 2008. *Protokollutdrag universitetsstyrelsen*. 2008-10-30. Dnr 103-520-07.

LINKÖPINGS UNIVERSITET

Linköpings universitet, 1977. *Katalog. Organisation, institutioner, personal*. Linköping: Linköpings universitet.

Linköpings universitet, 1978 ff. *Universitetet och tekniska högskolan i Linköping. Katalog. Organisation, institutioner, personal*. Linköping: Linköpings universitet.

Linköpings universitet, 1992 ff. *Universitetet i Linköping. Katalog*. Linköping: Linköpings universitet.

Linköpings universitet, 1997 ff. *Linköpings universitet*, arkiverad webbplats åren 1997–2020, tillgänglig på <<https://web.archive.org/web/http://www.liu.se>>.

KAROLINSKA INSTITUTET

Karolinska institutet, 1977 ff. *Katalog*. Stockholm: Karolinska institutet.

Karolinska Institutet, 1997 ff. *Karolinska Institutet*, arkiverad webbplats åren 1997–2020, tillgänglig på <<https://web.archive.org/web/http://www.ki.se>>.

Karolinska Institutet, 2013. *Arkivbeskrivning för Karolinska Institutet*. 2013-04-22. Dnr. 2-1775/2013.

KUNGL. TEKNISKA HÖGSKOLAN

Kungl. Tekniska högskolan, 2004. *Styrelserna vid de nio skolor – sammansättning*. Beslut av rektor 2004-12-21. Dnr 930-2004-2896.

Kungl. Tekniska högskolan, 2005 ff. *Kungl. Tekniska högskolan*, arkiverad webbplats åren 2005–2020, tillgänglig på <<https://web.archive.org/web/http://www.kth.se>>.

Kungl. Tekniska högskolan, 2008. *Organisationsförändringar fram till skolbildningen 2005*, tillgänglig på <https://www.kth.se/polopoly_fs/1.510973.1550159056!/sektioner.pdf>, åtkomst 2021-03-18.

LULEÅ TEKNISKA UNIVERSITET

Luleå tekniska universitet, 2020. *Arkivbeskrivning: Luleå tekniska universitet 1977–2010*. 2020-08-03.

Luleå tekniska universitet, 2000 ff. *Luleå tekniska universitet*, arkiverad webbplats åren 2000–2020, tillgänglig på <<https://web.archive.org/web/http://www.ltu.se>>.

Sveriges statskalender, 1992. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.

SVERIGES LANTBRUKSUNIVERSITET

Sveriges lantbruksuniversitet, 1977 ff. *Katalog*. Uppsala: Lantbruksuniversitetet.

Sveriges lantbruksuniversitet, 1996. *Ledningen på institutionsnivå*. Dnr SLU 11.45-3323/96.

Sveriges lantbruksuniversitet, 1998 ff. *Sveriges lantbruksuniversitet*, arkiverad webbplats åren 1998–2020, tillgänglig på <<https://web.archive.org/web/http://www.slu.se>>.

CHALMERS TEKNISKA HÖGSKOLA

Chalmers tekniska högskola, 1977 ff. *Katalog*. Göteborg: Chalmers tekniska högskola.

Chalmers tekniska högskola, 1997 ff. *Chalmers tekniska högskola*, arkiverad webbplats åren 1997–2020, tillgänglig på <<https://web.archive.org/web/http://www.chalmers.se>>.

HÖGSKOLAN I KARLSTAD / KARLSTADS UNIVERSITET

Högskolan i Karlstad, 1977 ff. *Information från Högskolan i Karlstad*. Karlstad: Högskolan i Karlstad.

Högskolan i Karlstad, 1999 ff. *Anslaget: personaltidning vid Karlstads universitet*. Karlstad: Karlstads universitet.

Karlstads universitet, 2000 ff. *Karlstad universitet*, arkiverad webbplats åren 2000–2020, tillgänglig på <<https://web.archive.org/web/http://www.kau.se>>.

Karlstads universitet, 2004. *Arbets- och beslutsordning vid Karlstads universitet*. C2004/383.

Karlstads universitet, 2005. *Fakulteternas inre organisation*. Dnr. C2004/291.

MALMÖ HÖGSKOLA / MALMÖ UNIVERSITET

Malmö högskola, 2000 ff. *Malmö högskola*, arkiverad webbplats åren 2000–2018, tillgänglig på <<https://web.archive.org/web/http://www.mah.se>>.

Malmö högskola, 2005. *Arkivbeskrivning*. 2005-09-20. Dnr Mahr 13-2005/560.

Malmö universitet, 2018. *Arbetsordning Malmö universitet*. 2018-09-21. Dnr. LED 1.3-2018/214.

Malmö universitet, 2018 ff. *Malmö universitet*, arkiverad webbplats åren 2018–2020, tillgänglig på <<https://web.archive.org/web/http://www.mau.se>>.

MITTHÖGSKOLAN / MITTUNIVERSITETET

Mittuniversitetet, 2013. *Justering av organisationsplan inför den 1 april 2013*. Beslutad av rektor 2013-03-26. Dnr 2012/1290.

Mittuniversitetet, 2014 ff. *Mittuniversitetet*, arkiverad webbplats åren 2014–2020, tillgänglig på <<https://web.archive.org/web/http://www.miun.se>>.

Mittuniversitetet, 2020. "Organisationsstruktur/arkivbildare 1977–2013", bilaga i *Arkivredovisning: Arkivbeskrivning*. 2020-06-16. Dnr. MIUN 2020/1267.

LINNÉUNIVERSITETET

Linnéuniversitetet, 2010 ff. *Linnéuniversitetet*, arkiverad webbplats åren 2010–2020, tillgänglig på <<https://web.archive.org/web/http://www.lnu.se>>.

Linnéuniversitetet, 2012. *Organisationsplan*. Beslutad av universitetsstyrelsen 2012-12-12 och gäller fr.o.m. 2013-01-01. Dnr LNU 2012/432.

HÖGSKOLAN I ÖREBRO / ÖREBRO UNIVERSITET

Högskolan i Örebro, 1977 ff. *Katalog över anställda vid Högskolan i Örebro*. Örebro: Högskolan i Örebro.

Örebro universitet, 2006. *Universitetsstyrelsens protokoll*. 2006-09-08. Protokoll nr. 3/06.

Örebro universitet, 2018. *Arkivbeskrivning för Örebro universitet 2019*. 2018-11-13. Dnr. ORU 1.2.1-06197/2018.

Örebro universitet, 2009. *Örebro universitet*, arkiverad webbplats åren 2009–2020, tillgänglig på <<https://web.archive.org/web/http://www.oru.se>>.

HÖGSKOLAN I VÄXJÖ / VÄXJÖ UNIVERSITET

Lund/Malmö högskoleregion, 1978 ff. *Personal- och adresskatalog. Södra högskoleregionen: universitet och högskolor i Lund/Malmö, Kristianstad, Halmstad, Kalmar, Växjö m fl orter*. Lund: Styrelsen för Lund/Malmö högskoleregion.

Sveriges statskalender, 1990 ff. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.

Växjö universitet, 1999 ff. *Växjö universitet*, arkiverad webbplats åren 1999–2009, tillgänglig på <<https://web.archive.org/web/http://www.vxu.se>>.

HÖGSKOLAN FÖR LÄRARUTBILDNING, STOCKHOLM

Sveriges statskalender, 1977 ff. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer

Högskolan för lärarutbildning, 1997 ff. *Högskolan för lärarutbildning*, arkiverad webbplats åren 1997–2007, tillgänglig på <<https://web.archive.org/web/http://www.lhs.se>>.

HÖGSKOLAN TROLLHÄTTAN/UDDEVALLA / HÖGSKOLAN VÄST

Högskolan i Trollhättan/Uddevalla, 1997 ff. *Högskolan i Trollhättan/Uddevalla*, arkiverad webbplats åren 1997–2006, tillgänglig på <<https://web.archive.org/web/http://www.htu.se>>.

Högskolan i Trollhättan/Uddevalla, 2002. *Beslutsordning för HTU*. 2002-06-19. Dnr 363/02 A 11.

Högskolan Väst, 2006 ff. *Högskolan Väst*, arkiverad webbplats åren 2006–2020, tillgänglig på <<https://web.archive.org/web/http://www.hv.se>>.

Högskolan Väst, 2007. *Institutionsnämndernas upphörande*. 2007-10-03. Dnr 2007/415 A 11.

Högskolan Väst, 2015. *Arkivbeskrivning*. 2015-01-26. Dnr. 2015/122 A22.

Högskolan Väst, 2018. *Arbetsbeskrivning för institutionsnämnder*. Fastställd av rektor 2018-10-22. Dnr 2018/1414 A 11.

HÖGSKOLAN KRISTIANSTAD

Lund/Malmö högskoleregion, 1978 ff. *Personal- och adresskatalog. Södra högskoleregionen: universitet och högskolor i Lund/Malmö, Kristianstad, Halmstad, Kalmar, Växjö m fl orter*. Lund: Styrelsen för Lund/Malmö högskoleregion.

Högskolan Kristianstad, 2007. *Organisations- och beslutsordning*. Fastställd av högskolestyrelsen 2007-12-17 och gäller fr.o.m. 2008-04-01. Dnr 43/11-08.

Högskolan Kristianstad, 2018. *Arbetsordning*. Fastställd av högskolestyrelsen 2017-09-20 och gäller fr.o.m. 2018-01-01. Dnr 2017-114-372.

Högskolan Kristianstad, 2018. *Arkivbeskrivning*. 2018-01-12. Dnr. 2018-341-22.

Högskolan Kristianstad, 2017. *Beslut med anledning av inrättande av fyra fakulteter för att säkra en långsiktig utveckling av utbildning och forskning i samverkan*. 2017-06-19. Dnr. 2017-1121-311.

HÖGSKOLAN I HALMSTAD

Lund/Malmö högskoleregion, 1978 ff. *Personal- och adresskatalog. Södra högskoleregionen: universitet och högskolor i Lund/Malmö, Kristianstad, Halmstad, Kalmar, Växjö m fl orter*. Lund: Styrelsen för Lund/Malmö högskoleregion.

Högskolan i Halmstad, 2012. *Högskolestyrelsens protokoll*. 2012-04-13.

Högskolan i Halmstad, 2016. *Beslutsordning för Högskolan i Halmstad*. Beslutad av rektor 2008-06-10. Dnr 19-2003-1087.

Högskolan i Halmstad, 2016. *Arkivbeskrivning för Högskolan i Halmstad*. 2016-06-27. Dnr. 2014/55.

Högskolan i Halmstad, 2018. *Arbetsordning för Högskolan i Halmstad*. 2018-04-20. Dnr. L 2018/42.

Sveriges statskalender, 1990 ff. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.

HÖGSKOLAN I GÄVLE

Högskolan i Gävle/Sandviken, 1977 ff. *Katalog*. Gävle: Högskolan i Gävle/Sandviken.

Högskolan i Gävle, 2009. *Högskolestyrelsens protokoll*. 2009-06-12. Protokoll 2009:3.

Högskolan i Gävle, 2010 ff. *Högskolan i Gävle*, arkiverad webbplats åren 2010–2020, tillgänglig på <<https://web.archive.org/web/http://www.hig.se>>.

Högskolan i Gävle, 2014. *Arkivbeskrivning*. Dnr. HIG-STÖD 2014/37.

Högskolan i Gävle, 2021. "Högskolans historia", tillgänglig på <<https://www.hig.se/Ext/Sv/Om-Hogskolan/Hogskolans-historia.html>>, åtkomst 2021-03-18.

Symne, Birgitta, 2002. *Högskolan i Gävle: 1977–2002*. Gävle: Högskolan i Gävle.

HÖGSKOLAN DALARNA

Högskolan i Falun/Borlänge, 1977 ff. *Katalog*. Falun: Högskolan i Falun/Borlänge.

Borgert, Leif. *Berättelsen om en högskola: akademi, företag och samhällsaktör*. Stockholm: Santérus.

Högskolan Dalarna, 1997. *Organisation och ledning*, tillgänglig på <<https://web.archive.org/web/19970709051337/http://www.du.se/pers/orgledn.html>>

Högskolan Dalarna, 1997 ff. *Högskolan Dalarna*, arkiverad webbplats åren 1997–2020, tillgänglig på <<https://web.archive.org/web/http://www.du.se>>.

Högskolan Dalarna, 1998. *Arbetsordning för Högskolan Dalarna*, tillgänglig på <<https://web.archive.org/web/20010215080241/http://www.du.se/policies/arbordn.html>>.

Högskolan Dalarna, 2003. *Arbetsordning för Högskolan Dalarna*. Fastställd av högskolestyrelsen 2003-02-19. Dnr DUC 2003/201/11.

Högskolan Dalarna, 2009. *Instruktion för akademinnämnder*. Beslutad av rektor 2009-04-22. Dnr 2009/175/10.

Högskolan Dalarna, 2015. *Beskrivning av de kollegiala nämnderna vid Högskolan Dalarna*. Beslutad av UFN 2015-10-07. Dnr DUC 2015/1894/10.

Högskolan Dalarna, 2016. *Arkivbeskrivning för Högskolan Dalarna*. 2016-09-30. Dnr. HDa 2.7-2016/1089.

HÖGSKOLAN I BORÅS

Högskolan i Borås, 2015. *Arkivbeskrivning*. 2015-11-23. Dnr 801-15.

Högskolan i Borås, 2015. *Högskolan i Borås*, arkiverad webbplats åren 2015–2020, tillgänglig på <<https://web.archive.org/web/http://www.hb.se>>.

HÖGSKOLAN I ESKILSTUNA OCH VÄSTERÅS / MÄLARDALENS HÖGSKOLA

Mannerfelt, Peter, 2007. *En stark högskola: 1977–2007*. Eskilstuna: Mälardalens högskola.

Mälardalens högskola, 2010. *Arkivbeskrivning för Mälardalens högskola, 1977-07-01–2007-12-31*. 2010-07-22. Dnr. MDH 1.7-784/10.

Mälardalens högskola, 2008 ff. *Mälardalens högskola*, arkiverad webbplats åren 2008–2020, tillgänglig på <<https://web.archive.org/web/http://www.mdh.se>>.

HÖGSKOLAN I KALMAR

Lund/Malmö högskoleregion, 1978 ff. *Personal- och adresskatalog. Södra högskoleregionen: universitet och högskolor i Lund/Malmö, Kristianstad, Halmstad, Kalmar, Växjö m fl orter*. Lund: Styrelsen för Lund/Malmö högskoleregion.

Högskolan i Kalmar, 2004. *Högskolans organisation, ledning och beslutsordning*. 2004-08-09. Dnr 1.1-38/02.

Högskolan i Kalmar, 2007. *Högskolan i Kalmar organisation och ledning*. 2007-09-03. Dnr 1.1-166/07.

Sveriges statskalender, 1990 ff. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.

HÖGSKOLAN I ÖSTERSUND

Bernhardt, Ulf, 1986. *Högskolan i Östersund: historik vid 15-årsjubileet 1986*. Östersund: Högskolan i Östersund.

Sveriges statskalender, 1990. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.

Mittuniversitetet, 2020. "Organisationsstruktur/arkivbildare 1977–2013", bilaga i *Arkivredovisning: Arkivbeskrivning*. 2020-06-16. Dnr. MIUN 2020/1267.

Sveriges statskalender, 1990 ff. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.

HÖGSKOLAN I SUNDSVALL/HÄRNÖSAND

Högskolan i Sundsvall/Härnösand, 1977 ff. *Katalog*. Härnösand: Institutionen i Härnösand.

Mittuniversitetet, 2020. "Organisationsstruktur/arkivbildare 1977–2013", bilaga i *Arkivredovisning: Arkivbeskrivning*. 2020-06-16. Dnr. MIUN 2020/1267.

HÖGSKOLAN I SKÖVDE

Högskolan i Skövde, 1993. *Beslutsordning vid Högskolan i Skövde*. 1993-12-13. Dnr 85-93-10.

Högskolan i Skövde, 2009. *Reviderad beslutsordning vid Högskolan i Skövde*. 2009-06-05. Dnr HS 2009/228-110.

Högskolan i Skövde, 2010. *Reviderad organisationsplan vid Högskolan i Skövde*. Beslutad av högskolestyrelsen 2010-09-24. Dnr HS 2010/343-110.

Högskolan i Skövde, 2016. *Arkivbeskrivning för Högskolan i Skövde arkiv I, 1977–2013*. 2016-02-12.

Högskolan i Skövde, 2013 ff. *Högskolan i Skövde*, arkiverad webbplats år 2019, tillgänglig på <<https://web.archive.org/web/http://www.his.se>>.

SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA

Södertörns högskola, 1998. *Arbetsordning för avdelningsstyrelser och administrativa chefer*. 1998-04-02.

Södertörns högskola, 2004. *Arbetsordning för institutionsstyrelser*. 2004-02-04. Dnr 153/12/2004.

Södertörns högskola, 2010. *Arkivbeskrivning*. 2010-02-17. Dnr 254/13/2010.

Södertörns högskola, 2010 ff. *Södertörns högskola*, arkiverad webbplats åren 2010–2020, tillgänglig på <<https://web.archive.org/web/http://www.sh.se>>.

Södertörns högskola, 2012. *Inrättande av institutionsnämnder*. Beslut av rektor 2012-12-18. Dnr 2366/11/2012.

HÖGSKOLAN PÅ GOTLAND

HSV, 2002. *Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan på Gotland*. Högskoleverkets rapportserie 2002:17 R. Stockholm.

Högskolan på Gotland, 2001 ff. *Högskolan på Gotland*, arkiverad webbplats åren 2001–2012, tillgänglig på <<https://web.archive.org/web/http://www.hgo.se>>.

Högskolan på Gotland, 2005. *Ny organisation av kärnverksamheten*. Beslut av rektor 2005-09-28. Dnr. A21-2005/63.

GYMNASTIK- OCH IDROTTHÖGSKOLAN

Gymnastik- och idrotthögskolan, 2003. *Inrättande av institutionsråd*. Beslut av rektor 2003-06-27. Dnr 01-437/03.

Gymnastik- och idrotthögskolan, 2013. *Arkivbeskrivning för Gymnastik- och idrotthögskolan (GIH) 1992/93-, version 1.4*. 2013-01-29. Dnr Ö 2013/43.

Gymnastik- och idrotthögskolan, 2019. *Gymnastik- och idrotthögskolan*, arkiverad webbplats år 2019, tillgänglig på <<https://web.archive.org/web/http://www.gih.se>>.

Idrottshögskolan, 1999. "Idrottshögskolans historik", tillgänglig på <<https://web.archive.org/web/19990220234104/http://www.ihs.se/Presentation.htm>>.

FÖRSVARSHÖGSKOLAN

Försvarshögskolan, 2010 ff. *Försvarshögskolan*, arkiverad webbplats åren 2010–2020, tillgänglig på <<https://web.archive.org/web/http://www.fhs.se>>.

Försvarshögskolan, 2010. *Ledningens arbetsordning*. 2010-04-06.

HÖGSKOLAN I JÖNKÖPING / JÖNKÖPING UNIVERSITY

Sveriges statskalender, 1990. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.

Jönköping University, 2018. *Arkivbeskrivning för Högskolan i Jönköpings arkiv (1977-1994), med föregångare. Version 1.0*. 2018-01-29.

Jönköping University, 2020. *Arkivbeskrivning för Jönköping University (utkast)*, inkl bilaga 1. "Organisationshistorik".

Jönköping University, 2020. "Tekniska Högskolans historia", tillgänglig på <<http://ju.se/om-oss/tekniska-hogskolan/organisation/tekniska-hogskolans-historia.html>>, åtkomst 2021-03-18.

HÖGSKOLAN I KARLSKRONA/RONNEBY / BLEKINGE TEKNISKA HÖGSKOLA

Lund/Malmö högskoleregion, 1978 ff. *Personal- och adresskatalog. Södra högskoleregionen: universitet och högskolor i Lund/Malmö, Kristianstad, Halmstad, Kalmar, Växjö m fl orter*. Lund: Styrelsen för Lund/Malmö högskoleregion.

Blekinge tekniska högskola, 2000. *Arkivbeskrivning. Högskolan i Karlskrona/Ronneby/Blekinge tekniska högskola (1989-)*. Februari 1998 (uppdaterad 2000-08-09).

Blekinge tekniska högskola, 2003. *Organisationsplan för Blekinge Tekniska Högskola, BTH*. Fastställd av högskolestyrelsen 2003-10-03 § 81, bil. 7.

Blekinge tekniska högskola, 2005. *Arkivbeskrivning. Blekinge tekniska högskola*. 2005-12-16.

Blekinge tekniska högskola, 2007 ff. *Blekinge tekniska högskola*, arkiverad webbplats åren 2007–2020, tillgänglig på <<https://web.archive.org/web/http://www.btu.se>>.

Blekinge tekniska högskola, 2013. *Utdrag ur: Protokoll fört vid sammanträde med Blekinge Tekniska Högskolas Styrelse*. 2013-09-16. Dnr BTH-1.1.3-0044-2013.

Registratorer vid följande lärosäten har konsulterats angående avvecklandet av institutionsstyrelser/motsv.:

BTH, CTH, FHS, GIH, GU, HB, HH, HiG, HS, HKr, HV, JU, KaU, KI, KTH, LnU, LTU, MaU, MDH, Miun, OrU, SH, SLU, UmU och UU (angående HGo).